

MEGJELEN MINDEN VASÁRNAP.

Előfizetési feltételek:

Egész évre kor. 40.—

Félévre > 20.—

Negyedévre > 10.—

Egyes szám ára 80 fillér.

A HÉT

TÁRSADALMI ÉS IRODALMI SZEMLE.

SZERKESZTI KISS JÓZSEF.

Szerkesztőség és kiadóhivatal

BUDAPEST

VIII., Népszínház-utca 22. sz.

Telefonszám »József« 527.

Hirdetések
felvétele ugyanott.

— 2 — Budapest, szeptember hó 1. — 2 —

Krónika.

Jegyzetek.

— aug. 30.

»A régi vármegyékből csak az alapfalak lesznek megtarthatók, melyekre Szent István királyunk építette rá a vármegyét. A többi át kell alakítani, vagy le kell rombolni. A kendőzetlen valóság az, hogy jó közigazgatást csak úgy lehet teremteni, ha a tisztviselőt a kormány válogatja ki, ha a köztisztviselők alkalmazásánál a közérdek lesz irányadó, nem az atyafiság, sem a pártpolitika, se egyéb illetéktelen tényező.« A konzervatív fajmagyarság vezérlapjának vezércikkéből idézzük ezt a pár sort és eszembe jut, hogy a választójog egyik nagy ellensége, mikor a javaslatot tárgyalták, azt harsogta, hogy a radikális választójog azért kell a haza ellenségeinek, hogy aztán az ősi vármegyét rombolják le... Sokszor motoszkált a fejemben az a játszi föltevés, hogy: ha a magyar politikának kezdeményezésében és inspirációjában negyvennyolcz után se lettek volna más fajtabeli, más osztálybeli és más nemzetségbeli tényezők, mint negyvennyolcz előtt; ha ezekben az osztályokban nem élt volna a sanda gyanu, hogy ami sürgetés, program, követelés nem tőlük indul ki, az a husukba vág, hogy ami haladást követelnek: azt ellenük követelik, amint nem ők követelik; ha a haladást követelő új rétegek a sorsra, a vakszerencsére, mondjuk: a fejlődésre, mondjuk: a láttatlan történelmi erőkre bízták volna a haladás ügyét, akkor a körülte való küzdelmek élükben, dühükben talán csökkentek volna, de eredményükben talán növekedtek volna. Ez persze csak föltevés, — de például, hogyha az 1832—1848-i időszak politikai szabadságmozgalmaiban nem az una eademque nobilitas lett volna a politikai nemzet, és a nemesség nem, mint ahogy történt, saját gyönyörű kezdeményezéséből lépett volna a reformok terére, hanem mint most, fölülről, kívülről, alulról szorongatták volna, akkor a jobbágyfelszabadítás 1844-ben éppugy megbukott volna, mint a választójog most, — igaz, hogy sokkalta gyökeresebben lett volna meg valamivel később, mint ahogy a választójog is sokkal gyökeresebben lesz meg, valamivel később. Radikális szempontból voltaképp örvendezni kellene ezen, de a radikalizmusnak, ha komoly, más szempontja is van, mint a saját szempontja. Ma már a főpapok beszélnek a papi birtokok kisajátításáról, ma már az agrárius gazdák lapja ír a föld kommunizálásáról, ma

már gentry-tribünön hirdetik, hogy a vármegyét le kell rombolni. Az idő mulik és mindenki fatalista lesz: minnek annyit beszélni, mikor magától történik minden!

*

Mindnyájan szocialisták vagyunk, — mondták hajdanában, a világháború előtt és nem volt a világnak lordja, mandarinja, junkerje, bégje, aki olyasmit ne mondott volna, hogy: bizonyos tekintetben én is szocialista vagyok. *Mindnyájan akarjuk a békét,* — harsogják ma az egész földtekén és nincs az a clémenceau-i uszító, aki ki ne jelentse, hogy: bizonyos tekintetben én is paczifista vagyok, — sőt a legnagyobb uszítók épp azt hirdetik, hogy a paczifizmusnak van legnagyobb szüksége a háborúra. Paczifizmus és paczifizmus közt körülbelül annyi különbség van, mint háború és béke közt és mindaz, ami eddig történt, nem annyira a paczifizmus katasztrófája, mint azé a paczifizmusé, amely Hágától Bernig már a háború előtt is divatban volt. Szó sincs róla, a béke akkor se lett volna meg, ha az »odesszai békeliga« ebbeli felhívására a »berni békeliga«

AMBRUS BALÁZS.

(Reményi felvétele.)

FOLYÓIRAT

1923/24. 1-11.

lelkes békeakcióba kezd, de hogy a világbéke e csillagdájából azt kiáltják le a paczifista elvtársaknak, hogy *a paczifisták kötelessége nem az, hogy a békét helyreállítsák*, az mégis szenzációsan hat. Hogy szóval a paczifizmus: béke esetére szól; hogy a háboru csak falja föl az egész világot, — de csak legyen egyszer béke, akkor megmozdul a sok irgalmas lélek. »A paczifisták kötelessége jelenleg nem az, hogy az ellenségeskedéseket be- szüntessék, hanem, hogy annak állandóságát biztosítsák, hogy egy olyan világrendnek egyengessék az útját, amely ilyen háboru visszatérését lehetetlenné teszi, amely a hatalmat a jog és népszabadság oltalmába állítja, amint azt Wilson elnök proklamálta.« Szóval: paczifizmus, — fehér lobogóján a Wilson háborus jel- szavaival, szóval: paczifizmus, ha majd e minden világok legjobbika úgy lesz berendezve, mint a háboru egyik leghatalmasabb faktora követeli. Hiszen rend- ben volna: ki hallja meg a paczifista sóhajt az ágyuk orkánjában és mit tehet az egész világ paczifizmusa az egész világ háborujával szemben. De végre, béke is volt és ugyanaz a paczifizmus, amely most a békétől várja szolgálati beosztását, békében is élt, — nemzetközi irodái, nemzetközi kongresszusai, nemzetközi parla- mentjei voltak, hivatalos kormányképviselők hivatalo- san tanácskoztak s ami szabályt kidolgoztak, azt hatal- mas országok törvénykönyvükbe iktatták.

És mit láttunk?

Először azt, hogy igazában nem is a békéről tár- gyaltak, hanem arról, hogy ha már háboru van (amint- hogy most azt mondják: ha már béke van), lehetőleg graciózus legyen a halál golyója; legyen az egész ügy- nek egy bizonyos etikettje; csak a fejét — a láb lehető- leg kiméltessék; a vöröskereszt pedig maradjon szent. Másodszor azt láttuk, hogy az ágyuknak ez a selyem- papírsomagolása az első ágyutüzben elégett és csak nemrég is olvastunk egy jelentést, hogy a finom francia tábori kórházak bombáz. Harmadszor: pont a konfe- rencziák leggyöngédebb, legfinnyásabb, legelőkelőbb és leghumanistább szónokaiból lettek a legvadabb hábo- rus uszítók. Ilyen a tegnapi paczifizmus, ilyenek a há- boru liturgiájának, az öldöklés párbajkódexének szer- kesztői. Akik nemzetközileg paczifisták, de nemzetileg Clémenceau és Lloyd George az ideáljuk; lelkesednek a béke malasztján, ha egy hágai tudós, vagy akár egy emberi főpolitikus — Czernin, Lansdowne, Kühlmann — hirdeti, de elborul az arcuk, ha ugyanazt saját szűkebb pátriájukban hirdeti valaki. Ha egy német paczifista szót hall az ilyen francia, oda van a boldog- ságtól és azt mondja: utban van a béke, mert Berlin- ben már lohad a háborus szenvedély, de ha Párisban ugyanazt mondja valaki, akkor rendőrért ordít, mert »a béke hangoztatása csak a német hadikédvet fokozza«. Szidják a másik ország háborus politikusát, mert még mindig csak a háboruról beszél, de szidják a saját ország politikusát, ha az a békéről beszél. Ez is paczi- fizmus. Mindnyájan akarjuk a békét, tehát senkinek se szabad róla beszélni — ez is paczifizmus. Mindnyájan akarjuk a békét, ezt hallani mindenütt, Clémenceau is

ezt mondja és ezzel az indokolással csukat le mindenkit, aki békéről beszél. Mindnyájan akarjuk a békét... Mit mondjunk? Ezt mondták háboru előtt is.

Polonius.

Ó szerelem.

Ó szerelem, ifjukor szép szerelme,
Hol csillognak a régi, drága vágyak,
Hadd nézzem meg még egyszer ezt a tájat,
Ugy sem igen lesz több örömöm benne.

Csak annyit kértem, annyi édességet,
Mint amennyi egy csöppnyi mézben elfér,
Imádkoztam, s az árokba tepertél,
Pedig térdelve járultam elébed.

Ó szerelem, szomorú szerelem,
Összekulcsolom a két tenyerem,
Hiszen a sziklának is van tán szíve.

A vágyam dus, csillogó szivárvány volt
S az élet mégis üres és sivár volt,
Nem volt meg benne a boldogság színe.

Ambrus Balázs.

A régi utcza sarkán.

Most is állok a régi utcza sarkán,
Az este sötét bánatfelhőt hajt rám,
S eszembe jutsz, ahogy tűnődöm némán,
Kedves Gézám!

Még megvan a nagy kávéházi ablak,
Ahol a gondok álmódzni hagytak,
Ahol a füstben oroszlánsörényed
Borzasan sötétlett.

Még ismernek. Sok jó szív emlékszik rád,
És lángra gyújt egy-egy elkésett szikrád,
Ha megjön ide hóban, ködben, szélben,
Katonák zsebében.

Emlékszel-e a közös éjszakákra,
Az őszi ködben szállongó magányra,
Mikor a bánat mögöttünk úgy tűnt fel,
Mint egy sötét Ritter.

Vitáinkra: halálról, borról, nőről,
Az eljövendő rejtelmes időről,
Melyet a lélek kérdőjelként, félve
Rajzolt fel az égre.

... A parkban fájón megzissen a hársfa,
Eszembe jutsz te, éjszakáim társa,
S egy messzi sirdomb szomorúan néz rám,
Kedves Gézám.

Ambrus Balázs.

Hármas kisasszony.

Irta: SEBESTYÉN EDE.

A matematikusok nagy nemzetközi kongresszusa befejeződött. A kormány a világ minden részéről összegyülekezett tudósok tiszteletére ünnepi lakomát adott a *Három ismeretlenhez* címzett nagy szállóban, amelyet a rendkívüli alkalomra fejedelmi pompával díszítettek fel és ragyogóan kivilágítottak. Az egész társaság együtt volt már és kisebb-nagyobb csoportokban csevegett a világ minden nyelvén a fejedelmi pompával megterített asztalok körül. Eppen most érkezett meg a kormány képviselője, a közoktatási miniszter, mire a vendégek mindjárt asztalhoz ültek. Kíváncsiak nekik jó étvágyat és hagyjuk őket magukra, a folytatását ugyanis tudjuk; menjünk ki inkább a szálló parkjába, ahol igen különös jelenetet láthatunk.

A sötét parknak egyik padján egy bus alak ül. Fejét a tenyerébe hajtja és időnkint nagyokat sóhajt. Látszik rajta, hogy nagy bánata van, hogy egészen elmerült a bánatába. Egyszerre váratlanul felrebben. Könnyű lépéseket hallott, amelyektől megzörrent az utat elborító száraz falevél. A bus alak a neszre felsemlelte a fejét és egy tűneményesen karcsú leányt pillantott meg. Az álmából felriasztott ember kábultságával nézte a leányt és ezt gondolta:

— Ez csak álomkép lehet, ilyen leány nincsen a valóságos életben.

A leány éppen ebben a pillanatban ment el előtte és kaczer pillantást vetett rá.

— Mégsem álom, hanem édes valóság — állapította meg a meglepett alak és hirtelen felállt.

Merész elhatározással, amelyet nem is várhattunk tőle, odalépett a leányhoz. A leány erre néhány kecses lépéssel elietett, a férfi utána, de nem tudta elérni. A leány, aki biztos távolságban volt tőle, megállt és pajkosan intett neki:

— Nem szabad!

A bájos mozdulat és az incselkedő hang még jobban elragadta a férfit, most még inkább szerette volna a leányt megfogni. Nagy ugrásokkal sietett feléje, a leány megvárta, míg a közelébe jut, azután rendkívül ügyes fordulattal elsiklott előtte. Néhány percig kergetőztek így. A leány kecsesen összefogta a ruháját, hogy könnyebben tudjon futni, a fiut pedig a fellobbant érzés kergette. Egyszer aztán a leány ruhája megakadt egy rózsabokorban, erre kénytelen volt megállni. A fogságba esett madárka úgy állt a rózsákkal elborított bokor előtt, mintha éppen ebben a rózsabokorban jött volna a világra.

A fiu ekkor odament hozzá. Gyöngéden kezébe vette a leányka kezét. A leány nem szabadodott.

— Bocsássa meg a vakmerőségemet, — mondta a fiu — de nem tudtam ellenállni annak a váagnak, hogy megszólítsam. Nekem tulajdonképpen odafönt kellene lennem a lakomán, de ide menekültem a magányba, mert nagy bánatom van. Van? Nem. Csak volt. Amint megpillantottam magát, megennyhült a bánatom. Engedje meg, hogy bemutatkozzam: én az *Egyes* vagyok.

A leány most kivonta kezét az ifju kezéből, kissé meghajította a fejét, azután szokás ellenére, pusztán naivságból, szintén bemutatkozott:

— En meg a *Hármas* vagyok. Hármas kisasszony, az apám *Ötös* ur, az anyám *Nyolczas* önagysága.

Az *Egyes* mélyen meghajította hegyes fejét és meghatottan mondta:

— Végtelenül boldog vagyok, hogy megismerhettem és valami titkos sejtelem azt sugja nekem, hogy

ez a találkozás fordulatot jelent mindkettőnk életében.

A leány erre a sokatmondó vallomásra szemérmesen lesütötte a szemét és még többetmondóan hallgatott. A fiatalok ezután elandalogtak a park ősrégi fasorai között és édes beszélgetésbe merültek. Egy felriadt dalosmadár kábitóan szépen énekelt nekik, az emeleti nagyteremből pedig vidám zene hallatszott le hozzájuk.

Mikor ismét előkerültek, már megtörtént az ünnepies pillanat: Egyes ur már megkérte a csodaszép és bájos Hármas kisasszony kezét és a kisasszony kimondta az ugynevezett boldogító igent. Mindjárt el is indultak a kisasszony szüleihez, hogy áldásukat kérjék. Amikor benyitottak, csak Nyolczas mama volt otthon. Egyes ur bemutatkozott és a mama nagyon barátságosan fogadta. Nagyon rokonszenvesnek találták egymást. Félőrai beszélgetés után az ifju elmondta az anyának, hogy mi a szándéka. Az anya előbb boldog mosolyra huzta szét az arcát, mikor azonban a fiu és a leány eléje álltak, hogy adja rájuk áldását, az anya hirtelen elsápadt, megtántorodott, a keze lehanyatlott s az arcán a derűs mosolyt rémület váltotta fel. A fiatalok ijedten néztek rá. Azt hitték, hogy hirtelen rosszul lett. Az anya azonban csakhamar összeszedte magát, végignézett a leányán és az ifjun, azután fájdalmas hangon szólt:

— Végtelenül sajnálom, kedves gyermekeim, de nem egyezhetem bele a házasságotokba.

— Miért? — kérdezték ijedten a fiatalok.

— Az 1 mellett a 3: ez 13, — nyögte fájdalmasan az anya. — Bizonyos, hogy boldogtalanok lennétek.

Hogy ne is kérlelhessék, rögtön otthagya őket és bement a szobájába.

A lesújtó fordulatra Hármas kisasszony elájult. A boldogtalan Egyes erre annyira megijedt, hogy felkapta a közelében heverő 7-t, odatámasztotta a falhoz, a 9-ből hurkot kötött és a 7 ágára felakasztotta magát.

Néhány másodpercczel később hazajött a házigazda, Ötös papa. Majd megdermedt a rémülettől, amikor a leányát eszméletlenül látta, az ismeretlen ifjút pedig felakasztva. Azt sem tudta hamarjában, melyiknek segítsen előbb. Végre magához térítette a leányát és az ifjút is megszabadította veszedelmes helyzetéből.

— Mi történt? — kérdezte azután érthető kíváncsisággal.

A fiatalok elmondtak mindent. Az apa nem tudta, örüljön-e, vagy bosszankodjék és kihívta a feleségét. Az asszony természetesen nem tudta, mi történt a leányával és az ifjuval, miután ő kiment a szobából. Az apa elmondta neki, azután pedig a következő kijelentést tette:

— Egyetlen leányom és kedves Egyes öcsém, a legnagyobb örömmel egyezem bele a házasságotokba. Szeressétek egymást és legyetek boldogok. Áldásom rátok.

— De gondolj a 13-ra! — mondta rémülten az anya.

— Arra nem adok semmit. Te Nyolczas vagy, én Ötös, az is 13, és mi mégis boldogok voltunk mindig. Ezt az anya sem tagadhatta, azért nem is ellenkezett.

— Mivel nemcsak szerelemből élünk — mondta józan, de szeretettel teljes hangon az apa — természetesen hozományt is adok leányomnak.

Ezután az egyik ajtóhoz ment és bekialtott:

— Gyertek ki, fiaim.

A hívásra öt gyermek jelent meg az ajtóban. Az apa kézenfogta és sorba állította őket. Elöl állt a Kettes, utána következett a Négyes, majd egymásután három Nulla.

— Ennyi lesz, kedves fiam, a hozomány : 24.000 korona.

A boldog Egyes alig hallgatott az apára. Ha száz szeme lett volna, valamennyivel a menyasszonyát nézte volna, ha száz füle lett volna, valamennyivel a drága leány szavait leste volna.

*

Az esküvőt másnapra tűzték ki. Az egyetem diszterme zsufoltan megtelt az ünnepies alkalomra. A gyönyörű párt a kongresszus elnöke, mint a matematika főpapja adta össze, aki európai hírű összeadó volt. Az emelvény, amely az oltárt helyettesítette, elragadó képet mutatott a sok virág színpompájával, a jegyek azonban elhomályosították ifjúságuk üdeségével és bájával a legszebb virágokat is. Megindultan álltak a matematika főpapja elé, aki a leány kezét az ifjúéba tette és meghatottságtól reszkető hangon így szólt hozzájuk :

— *Összeadlak* benneteket magasztos tudományunk nevében, elnöki hatalmamnál fogva. *Oszzátok meg* egymással az életnek minden örömét és boldogságát, de ne *vonjátok ki* magatokat egymás szomorúságából és bánatából sem. *Sokszorozódjatok meg* annak a tudománynak a hasznára, amelyből születtetek és legyetek jók egymáshoz, mert valamiképpen az írásban nem lehet a számokat elválasztani, éppen úgy nem lehet elválasztani a házasságban sem.

A főpap beszéde könnyekig meghatotta a násznépet. Mindenki őszinte örömmel üdvözölte a szép ifjú párt, amidőn a Lohengrin nászindulójának hangjainál kivonult...

Toll és tőr.

— aug. 30.

A HADISZERENCSE FORGANDÓ, de ha a lelkesedés állandó és a győzelmi akarat szilárd, semmi ok a pesszimizmusra. Ha a kishitűek az orrukat lógatják és némi kis balsiker szunyogját elefántnak fujják föl, nem árt őket észretéríteni. A szavak után, szerencsére következnek a tények, amelyek színesen és erőteljesen beszélnek. Itt van mindjárt az albániai harctér, ahol a helyzetkép előnyösen változott javunkra. Pflanzner-Baltin kipróbált tudása nagyszerű sikereket könyvelhet el a háborus monarchia számára. Berát, Fieri a mienk, az előnyomulás tart és Valonát már üritik az olaszok. A sokfejtű ántátnak megint migrénje van, most fáj az albán koponyája. Foch, a diadalkoszoruzott marsall már kijelenti, hogy nem is avatkozott bele az albán eseményekbe, csak arra szorított, hogy az olaszok szándékait helybenhagyja. Pflanzner-Baltin ellenkezőleg csinálta : beleavatkozott az albán eseményekbe, de csupán arra szorított, hogy az olasz szándékok helyett magukat az olaszokat hagyja helybe.

A DANZERS ARMEE-ZEITUNG, az osztrák birodalmi cenzuralizáció katonai ekszponense, kimult. Hazug élete során, amely beteg és fantasztikus légvárak labilis talapzatán épült, a mi virágzó testünkön rágódott. Megharapott bennünket, amikor jól esett neki — mindig jól esett — és ahányszor belénkfalt, annyiszor kérődzött rajtunk, mert a kemény eledel megfeküdt a gyomrára. A bőrünket mégsem sikerült kicserzenie, ő került terítékre időnek előtte. Mi azt mondjuk — éppen ideje volt! Nem epeömlés pusztította el, pedig a sárgaság — irigység képében — már rég kikezdte a szervezét, egész más okozta kora halálát. A mi haragunk nem bántotta, még örült is annak, hogy meg nem bocsátottunk soha, de az, hogy be nem bocsátottuk, megölte. De egy ilyen danzeri harcos olyan mint a poloska, szívós a naturája. Nem elég, ha a nyelvet kitépik, még bottal külön kell agyonütni. Tegnap halt meg, ma már föltámad ismét. Megújodik, hogy a magyar posta ismét visszafogadja kegyeibe. Az új Danzer, mint egy régi szellem vagy a régi Danzer új lelki köntösben? Nem tudhatjuk, mert mi régen sem olvastuk, ma sem. Majd megtudjuk, ha megint ránkolvassa erőnyeinket.

A DIADAL HEGYE megcsillan előttük a ködben és ők már eszkomptálják előre a dicsőséget. A délibábnak, úgy látszik, hírét sem hallották soha. Orlando szaval a Capitolium oszlopos disztermében és színes gágogása közben D'Annunzio virágos bombasztjait pattogatja. A költő iskolát teremtett, csillogó fantáziája, mint ragadós járvány, belevette magát az ántánt politikusziba. Költökké vedlettek egyszeriben. Non nascitur, sed fit. Jól költeni jó politikának is látszik. Költenek rogyásig és el is szavalják mindjárt költeményeiket. Hadd derüljenek a népek. Hanggal, azt bírják. Doppingolják veszendő önértüket és szép szavak köntösébe bujtatják a retteget: hogy a germán talp még csikorogni talál a hátukon. Orlando szaval, Cecil lord szónokol és Clémenceau jósol. A németek csak beszélnek. Emberien és emberségesen. Egyszerűen, nemesen és érthetően. De ez nem hallatszik el az ántánti menyországig. Solf, Stein és a bádeni herceg a földön járnak. A becsülethez és az értelemhez szólnak. Az ántánt öblös hangú rétorai már fölkapaszkodtak a »diadal hegyére«. Az égből lengenek, amit maguk kasiroztak maguknak. A németek itt élnek és boldogulnak a biztonságos földön. Szilárd francia talajt ér a lábuk. Az ántánt költői ma még az égből polkáznak, de holnap már a földre pottyanhatnak, mialatt mámoros kürtjük szól, mely angyali lendülettel a németek háborus végététét zengi, de lényegében — saját népeik tetemén keresztül — a halál békéjét harsonázza.

HINDENBURG CÉLJA, ez a nagy találóskérdés, ami az angol elméket foglalkoztatja. Izgató számrejtvény, sherlockholmesi probléma, kockajáték a papirosos vasárnapi megfejtők számára, páros-páratlan találódsdi, itt bujik ki a szög a zsákból, csalafinta politikai felnőttek okulására. A »Times«, ez az öreg gyermek, szórakozik. Most nincs más dolga, az ír játékot megunt, összerak magának egy feladatot és bogyozza, bonyolítja. Nehéz ügy. A Hindenburg-teória, az egy kemény dió, a megfejtők közül már soknak beletört a bicskája. Most a »Times« firtatja a célt és játszik Hindenburg-módra, angol észszel. Azt mondja, hogy a németek visszavonulnak az új vonalra, amely még nincs meg, de előkészítik. Már mint a vonalat. Mozgatná Hindenburgot, lóditaná, megállítaná, letérítené, sőt még bele is ugratná a saját eszmekörébe. De Hindenburg nem ugrik, Hindenburg áll, mint egy derék kolosszus

és csak az eszét mozgatja, meg néha a karját. A játék is, a megfejtés is egész egyszerű: a Hindenburg-vonal mindig az, ahol Hindenburg áll. Még ma is Franciaországban, holnap már ott, ahol az angolok nem is sejtik, a csatornán túl, vagy annál is messzibb, a német gyarmatoknál.

ÁRAK A KIRAKATBAN.

— *Pesti dráma.* —

— Végre! Csak hogy már utoljára járjuk ennek a hét szűk esztendőnek!

— Talán. Lloyd Georgetól kaptál levelet? Mért nem szólsz?

— Még nem irt. Egy sokkal fontosabb dolog...

— Pedig úgy látom, kiűtött a béke az ábrázatodon.

— Kiűtött, majd megmondom, hogy mi? Ellenkezőleg: beűtött!

— Beűtött? Ki űtött be és hová? Botond a kapuba?

— Ez nem egy jászberényi eset, sokkal különb! Hallgass csak ide, öregem...

— Csupa fül vagyok.

— Azt látom. Kár, hogy nem vagy csupa orr, mert akkor már megszimatoltad volna. De még nem késő. Láttad a körüti kirakatokat?

— Beűtötték az ózlágokat?

— Dehogy, öregem, a kirakatok űtöttek be!

— Ez mindenesetre érdekes, bár egy kissé komplikált...

— Hát érted meg végre! Az árák... Hogy is mondjam csak? No igen! A kirakatba kirakták az árákat.

— Az árákat? Ne beszélj mamlaszágokat. Talán az árukat gondold?

— Áru? Ki beszél itt árurol? Hát van áru egyáltalában? Még a »Keleti vásáron« sem láttam! Az áru, ami nincs, az Hekuba nékem és ami van, arról jobb hallgatni!

— De hát minek teszik ki az árákat?

— Hogy minek? Azt magam sem tudom. De mindenesetre szép. Olyan kedves és formás dolog.

— Most már kezdem kapiskálni, barátom: esztétikai szempontból...

— Persze, persze! Fő a szépség és a művészet. Ugy is olyan keveset nyújtanak a szemnek a pesti utcák.

— Legalább ezt...

— Ugy van! A kis fehér kartonlapocskákon olyan szépen festenek a nagy fekete számok...

— És kérdőjelek.

— Az árák. Ezek az árák a kérdőjelek. Nem emelkednek és nem esnek.

— Mint a villamos pasasok. Hátra fel, előre le! Elöl hátra, hátul hasra! Az árák a kirakatban csinosak. Nyugodtak, formásak és előkelők.

— Meg egy kicsit görbék...

— De van bennük stílus, harmónia, vonalszerűség.

— Hát ezért? Nem is tudtam, hogy a kereskedők...

— No persze, mert te nem ismerted a pesti kereskedőket! Azt hitted, ugyebár, hogy azok mindig csak kiraknak, beraknak, leraknak, felraknak...

— Az árukkal mit is tehetnének egyebet?

— Törődnek is ők az árákkal? Vagyis csak az árákkal törődnek, annak az árával, ami nincs...

— De ami lehetne!

— Lehetne! Lehetne! Ha volna, lehetne! Háboru is lehetne, még sincs! Vagy van? Láttál te egyáltalában háborút Pesten? Legfeljebb a vásárcsarnokban vagy a közuti expresszen! Az is csak olyan csatácska, kis portyázó-vállalat, egy offenzív előretörés oldalhajrával...

— Mint a kirakatbeli árák. A nagy és kis kérdőjelek...

— Ott görbülnek szépen az ózlágban, a tükörűveg alatt...

— A bársonypolczokon...

— Én meg künn állok. Azaz künn álltam...

— Mint egy kérdőjel?

— Ugy van. Csak álltam és álldogáltam, állingáltam és nézelődtem...

— Érdekes lehetett!

— De milyen érdekes! Érdekes? Az semmi! Érdekfeszítő! Valósággal feszítette az érdekemet...

— Nagyszerű! Már nekem is meg kell próbálni egyszer...

— Csak siess, öregem, amíg nem késő! Mert hét óra után becsukják az árákat!

— Jaj, jaj, ez borzasztó volna, rémisztő!

— Bizony borzasztó! Rémiszt! Mert ezt érdemes meg nézni. Eztet meg kell tapasztalni! Amit te ott látni fogsz, az egy finom panoráma. Noch nie dagewesen! Csak úgy váltakoznak a pergőszámok!

— Egy példát mondjál, mert megpukkadok a kíváncsiságtól!

— Kérlek, kérlek! Sürgess, csak ne pukkadj. Mert még rám találsz freccseni, azt pedig nem szeretném...

— A tárgyra, Móríc!

— Tárgy nem volt. Vagy volt. Persze, hogy vala: »Sárga Schmoll-kenőcs«. Láttál már Schmoll-kenőcsöt? Sárgát. Olyan pirosba olvadó lilát. Zöldebordó hupikék Schmollt. Mert én sem láttam. De az ára ott volt: három kérdőjel, azaz tizezer krón...

— E mán döfi!

— Döfi? Az nem szó! Volt még döfőbb is! Példának okáért: »a szilárd spiritusz«. Egészen szilárd, sőt tömör. Olyan, mint a vas. Ilyen vas! Még magyarázat is volt hozzá: »Tizezer virágzó emberélet esett áldozatul. A virágzó emberélet mind a folyékony spirituszba ömlött...« Most másképpen van. Mert ez a tömör spiritusz, ami nem folyik, de nem is törik...

— Ezt már megnézném...

— Én is. De csak az árát láttam: négy kérdőjel, azaz tizenötezer krónosz...

— Tovább, tovább!

— Nincs tovább!

— De az Istenért! Mi volt a czipőárakkal? Ha már czipőm nincs...

— A kereskedőnek sincs, ne busulj!

— De áráik csak vannak? Legalább azt? Mit kóstál egy ilyen czipő?

— Azt ki nem tették a kirakatba. Nem volt elég papendeklijük, hogy ráférhettek volna a kérdőjelek! Gondolom husz-harminczezer kérdőjel, az hatvanezer ezüstpengő hamisítatlan valutában...

— Akkor veszek.

— Mit veszel? Czipőt?

— Nem. Kirakatot. Azt még ugysem vettem soha!

Vampir.

Krónika II.

A történelem igazsága.

— aug. 30.

Forradalmi erővel a világot akarták megrázni és felrázni az embereket vérbeborult aléltságukból. A legnagyobb háboru közepén messzire dobták maguktól fegyvereiket, megnyitották határaikat az ellenség előtt és kezet nyújtottak az ellenségnek. A történelem legnagyobb tettét hajtották végre és egy megváltó gondolatot bontottak ki az emberek előtt. Hittek a megváltó erejü gondolatban és a gondolat megváltó

erejében. Dróttalan távirókon küldték manifesztumokat: »Mindenkihez!« Lázás, ihletett hangú manifesztumokat arról, hogy ők megváltották magukat s megmutatták az utat az emberiségnek a megváltás felé, de csak az utat mutathatják meg, mert megváltás nem jöhet kívülről s mindenki csak magát válthatja meg. Akik azt gondolták, hogy taktikáznak, tévedtek. Ők azt hitték, hogy a gondolat mélységes védtelensége előtt leborulnak az emberek s hogy a gondolat nagyszerűsége felemeli őket. De a tragikumok tragikuma nehezedett rájuk, ami magva minden tragikumnak: a gondolat és a valóság szakadása, az, hogy a gondolat nem valóság. Egyre és egyre csak vérezve, minden segítség nélkül elhullóban, feldaraboltan, a legrettegetesebb krizisektől meggyötörtén állanak. Az ellenség Breszt-Litovszkban breszt-litovszki békét kötött velük s szövetségeseik most üzentek háborút nekik, — oroszoknak.

Bármit is tanítsanak az evoluzionizmus hívei, az ember nem változik s a megváltók felé ma is újra és újra csak a halál mered. Megdöbbenéssel kell hogy lássák az orosz cseményeket, akik hittek abban, hogy a történelemnek biztos értelme van, hogy a történelemben minden válságon és pusztuláson, hősök és zsenik erején, győzelmén és bukásán át egy cél valósítja meg magát, hogy itt a véletlenekben és szerencsétlenségekben is egy magasabb életrend tapogatja ki utjait. Akik így gondolkoztak, — és így gondolkoztak a valóságok egész világával szemben, mert a tények mindig ellentmondtak nekik — gondolkozásukat egy analógiára alapították. Arra az analógiára, hogy mert a természeti kozmosznak biztos célja és értelme van, kell hogy a szellemi kozmosznak, a történelemnek is határozott célja és értelme legyen. Ma már kiderült, hogy ez az analógia helytelen, mert maga az analógia alapja hamis. A természeti kozmosz teljes megsemmisülés felé halad az energiák hőhalálában. Az anyag és az energia megmaradásának tételei ma megdőlték és fel kell adnunk azt a régi és gondolkozásunktól eddig kiirthatatlan elvet, melyet oly szívós makacssággal és kitartó energiával védelmeztünk, hogy minden változás mögött valami megmaradót, az elmuló mögött valami örököt, hogy a természeti kozmoszban valami magvat, lényegét, szubstanciálisat keressünk. Ma elérkeztünk oda, hogy látjuk már, ennek a kozmosznak nincsen szubstanciája. Megsemmisülés és hőhalál, ez volna hát a természeti kozmosz célja és értelme? És ha magának a természetnek sincs célja, értelme, hogyan keressük azt, amit pedig erre csak analógiaképpen alapítottunk: a szellemi kozmosz, a történelem célját és értelmét?

Ha így látjuk a dolgokat, akkor azt a mélyen gyökeredző hitet, hogy mind e borzalmakból egy jobb világ fog születni s hogy e háboruban az emberiség olyan leckét kapott, melynek le fogja vonni tanulságait, mondom, ezt a hitet teljességgel át kell engednünk annak a sekély optimizmusnak, mely minden rosszban valami jót, minden vigasztalhatatlanságban valami

vigasztalót akar találni. És ahogy gyereket nem lehet nevelni ütlegekkel, az emberiséget sem lehet megnevelni háborúkkal. Mert valamiképpen már jelentékeny embernek kell lenni ahhoz, hogy a szenvedés valakit jobbá tegyen és Beethovennek ahhoz, hogy valaki egy megcsalódott és fájdalomtól összetört élet végén az öröm himnuszát dalolja. De a tömegekben a szenvedés csak elkeseredést nevel és gyűlöletet. És a gyűlölet és a keserűség nő, dagad és tulnő minden határon. A szenvedés megmarad és továbbéget, a szenvedés megbocsáthatatlan és revánsért kiált.

Ha a háboru befejeződik és az utolsó vérnyomot beiszsza a föld, ha az utolsó lövészárkot is betemetik és az utolsó romokat is eltakarítják, senki se higgye, hogy ezzel minden elintéződött. Nemcsak úgy, hogy nem folytathatjuk ott, ahol elhagytuk, de mindenkinek át kell érezni, hogy itt valami visszahozhatatlanul, teljességgel és örökre elveszett. Hogy az emberiség nem fejlődhetik már többé oda, ahova a háboru nélkül eljuthatott volna. Az emberiség túl van a gyerekkorán és ezt a négy évet nem heverheti ki már. És ne felejtjük el, be kell látnunk, nem a logosz valósítja meg magát a természetben és a történelemben, nem egy magasabb cél az, ami itt utat tör az eseményekben. Egyedül állunk az univerzumban. Ha értelmet akarunk adni az életnek, azt magunknak kell beléhelyeznünk s ha célzt akarunk adni a történelemnek, a célzt nekünk kell kitűzni és mi magunk kell hogy e célzt megvalósítsuk. És ez a cél nem lehet más, mint hogy az emberiség megtalálja önmagát, hogy az ember kiszabaduljon a barbárságból és eljusson az emberiséghez, hogy amint Windelband mondja, az emberiség fogalmából megalkossuk az emberiség eszméjét. De ha erre gondolunk, micsoda csüggedés kell hogy elfogjon ma minket, mikor messzebb vagyunk e célztól, mint valaha, mikor látnunk kell, hogy semmit sem tanultunk s hogy azokat, akik e cél felé haladtak és ezen az utjukon az emberiséget magukkal akarták ragadni, a megváltókat mindenkor megmérgezték, keresztre feszítették, máglyára vitték s hogy ma háborút üzennek a megváltóknak.

Faust, aki járt a jelenben és a múltban, végigélte az élet minden örömét és szenvedését, aki elgondolt minden megoldást és mindegyiket elvetette, az élete végén a legkinzóbb kétségek után, megnyugodott abban, hogy egy keskeny földszívet, egy kis fővényes partot tudott elragadni az Oczeántól. Goethe, aki idáig juttatta Faustot, ekkor már eloszlatta maga számára a dualizmus fájdalmát és maga is megnyugodott abban a hitben, hogy a szellem le fogja győzni az anyagot, a gondolat a valóságot. De ha igaz is lehet a goethei gondolat a természettel szemben, a történelemben, úgy látszik, — s az orosz események jó példái ennek — a történelemben a gondolat egyetlen tapodtatnyit sem fog tudni meghódítani a valóságból.

Oblomov.

Nyári fotográfia.

Halvány az arcz. Mereng a homlok.

A szem szelid és buzakék,

Mint nyári hajnalon az ég —

És benne dzsinek és koboldok.

- A barna bársony haj setéten
A nyugtalan vállakra hull,
Mint amikor bealkonyul
S az est fonatja csügg az égen.

Az áll szelid vonalban ivel,

A kicsi száj karminja dus.

A hangja elringat szeliden.

És néha vig. És néha bus.

Egy gunyosoly szájszegletében,

Az ajkán pajkos, könnyű szó,

Nevetése aranyhajó

A napnak szürke tengerében.

A nyár, az élet néki álom,

Fehér cipőben, csendesen

Gázol át vérző sziveken.

Az arckép hü. — Az ideálom.

Fényes Miklós.

Kesergő szerelem.

(Regény.)

(8)

Írta: SZENTELEKY KORNÉL.

— Te nagyon megváltoztál! — mondotta más alkalommal Perényi Renée kisasszony, mikor pipacos buzaföldek között sétálgattak. — Mikor még a Feldszínházban voltam segédszínésznő, oly kedvesen bántál velem, mindig eljöttél szomorú kis lakásomba és fehér vállamat akartad megsókolni.

— A vállad szép volt.

— Most is szép, de te nem vagy kíváncsi rá és még be se tetted lábadat itteni szobámba, melyben pedig már sok koszorú és szalag van.

— Megöregedtem Renée! — mondotta Lengváry.

— Mikor a Nefejejs-utczában laktam, mindig virágot hoztál, ha hozzám jöttél! — panaszkodott tovább a színésznő. — Szerelmet is vallottál egyszer este, mikor nem gyújtottam fel a petróleumlámpást és azt mondtad, hogy messze utra viszel, Velenczébe fogsz elszóktetni és a gondola homályában fehér nyakamat fogod csókolgatni. Emlékszel?

Lengváry szótlanul ment a drámai szende mellett, majd felnézett s elcsukló hangon mondta:

— Ne haragudj rám Renée, nagyon megvénültem már azóta. Fáradt, savanyu öregur lettem és nincs kedvem már a színésznők otthonát megtekinteni. Nézd, már őszül a hajam.

— Harminczéves se vagy s reggel bizton magad ragasztod fejedre az ősz szálakat, hogy vénebbnek tartsanak. No, gyere el egyszer.

— Egyszer, majd egyszer!... — felelte rezignáltan az életunt férfit, noha biztos volt benne, hogy sohase lépi át a színésznő küszöbét.

Perényi Renée kisasszonyt mindig csak a kapuig kísérté, azután úgy bucsuzott el tőle, ahogy nagyon előkelő hölgyektől szokásos, kiknek kezét se merjük erősebben megszorítani, mikor elfogódottan elkészönünk tőlük. A festett arczu hölgy ilyenkor dühösen tért szobájába, halkán szitkokat szórt furcsa, fanyar barátja után, felvonás közben összeveszett a színigazgatóval és hirtelen elhagyással fenyegette a társulatot.

A Z. és Vidéke új szerkesztője úgy élt, mint szégyen, férczesnadrágu filozópter a Józsefvárosban. Színház után hazasietett, hiába csalogatta Iszakovics Pista bácsi a Tigrisbe zenét hallgatni, Lengváry mindig kibujt a szakállas ur meghívása elől.

— Beteg vagyok, Pista bátyám és nem tesz jól tudomnak a füstös levegő.

A mulatós multu férfiú fejcsóválva bucsuzott és a hosszú asztalnál lenézéssel nyilatkozott a pestiek nyavalyásságáról.

Lengváry azért nem feküdt le korán. Néha haza se ment, hanem elkóborolt az élettelen utczákon, ellátogatott a városi park üresen, sötétségben szendegő padjaihoz, az éjszaka furcsa csendjét és pihegését hallgatta ilyenkor, avagy felnézett a csillagszemekkel teleszórt égboltra, eltűnődött az elérhetetlen messzeségben keletkező hideg fények pislákolásán, a csillagok tüneményes hullásán, amint végigkarczolják az ég sötét köntösét. A zsenge levelű vadgesztenyék és platánok közé a május langyos szellője téved, halkán, bizalmaskodóan susognak az összesimuló levelek, a sinek melletti nádasból békakuruttyolás hangzik oly busan, mint a szibériai ólomunkások egyhangú, fájdalmas danái, a hold puha, tompa ezüsttel vonja be az elszunnyadt várost, az utczákon, melyeken lomhán terülnek el a házak, fák, kémények árnyékai, senki sem jár, távoli virágos rétek, ólak, tanyák furcsa illatu keverékével találkozik valamely sarkon az éjszakában kóborló férfiú, kutyák ugatják a holdat, avagy a kert végén titokzatosan megrezzenő harasztot, mindenki alszik már ágyában, imádságukat elmondották már a gyerekek, asszonyok és öregedő, istenben hinni kezdő férfiak, az álom pilléje betapasztotta már az utolsó nyitottan álmodó szemet is, csupán a templomok órái vannak ébren s jelzik az idő, az éjszaka mulását.

Valahol halovány mécsvilágnál beteg gyermeke mellett virraszt az anya és a komor szoba sarkában ott lebzsel a láthatatlan, szívtelen halál, aki végigsimitja hosszú ujjával a sápadt arcot, a nyitott szemeket, a szoba falára ijesztő árnyékok rajzolódnak, felsikolt a virrasztó nő, a fucska nyugodtan mosolyog, alszik, nem mozdul többet, keze oly hűvös, mint nyirkos őszi föld, a sikoly sürgősen, tétován végigszalad az üres, fekete szobában, de nem szökik ki a holdfényben fürdő éjszakába, csupán az ábrándosan kullogó férfiú gondol ily szomorúságokra, ha valahol a spaléta résein sápadt, sárga világosság kandikál ki a tavaszi éjjel ezüstösségébe.

Lengváry hazatért és elalvás előtt különböző imákat mondott magában:

— Add istenem, hogy holnap történjen valami velem, hogy meghaljak, vagy életkedvre ébredjek, hogy sárga hullá, vagy szilaj, nótáskedvű mulató váljak belőlem, hogy szerelmes legyek egy szende leányzóba, hogy elfeledjem egyetlen szerelmemet, kinek nevét áhitattal ejtem ki és akit sohase tudnék elfelejteni. Add oh nagy isten, hogy történjen valami holnap, betegség, halál, kacaj, csók, vagy nagy szomorúság, csak így ne hagyj vergődni vágyban és szürkeségben.

Másnap semmi sem történt, a Z. és Vidéke rendesen jelent meg, megszokott tartalommal, a délutáni séta

sem maradt el a puderes, szeplősorru hölgygel és este megint ima szállt a holnap intézőjéhez.

(Lomhán, álmosan mulik, vonaglik a ma, alig várod, hogy alkony jöjjön és alvással eltöltött éjszaka, titokban és balgán. vársz, remélsz valamit a holnaptól, a szürkén, nehézkesen hömpölygő idő talán megáll egy pillanatra, hogy aztán sebesebben omoljon tovább, felvillan valami a bizonytalanság kaczer köpenyegébe burkolódzó jövőben, talán némely közönyös női szíven lángra és hatalomra lobban a szerelem, talán egy vágyott, de még sohasem látott vonzó, ismerős és mégis ismeretlen arc mosolyog át a holnapon, azé a nőé, aki életünk történelmét fogja csinálni s akit ugy szeretünk, mint a szeretőt, barátot, édesanyát együttvéve. Ah, a holnap boldog szerelmet, vágyott csókot, váratlan, iszonyu jajokat, megváltó, áhitozott kedvességet hozhat számunkra, de ha várunk, kérünk és kívánunk, úgy közömbös, fakó perczeket kapunk a nap ujólagos felkelésével, melyeknek alig győzzük várni fonnyadását. Savanyu arcczal, unottan járjuk az idő poros taposómalmát, mindennap ugyanazt az utat járjuk be, soha le nem térünk, meg nem állunk a taposott és annyiszor ismételt uton... A napok szállnak, szállnak kényelmes szárnyacsattogással, mint kővér, szürke madarak, mi üres tekintettel nézzük a sablonos egyformaságban szálldogáló madarakat, hiszen semmit se vittek el, ami szép volt, ami fájna. Vagy félhősarczu, szürkeköntösű fegyenczekhez hasonlók ezek a naptestvérek, a rabokat levegőre vezetik a fogház udvarán, lassan, lehajtott fejjel körben sétálnak a szürke ruhájú, testvéreknek látszó bűnösök... A napok meghalnak, rendben sorakoznak a mult temetőjében, a síruk jel-telen, még virág se nyílik a hanton, egyiket se sajnáljuk, egyiknek emlékét se őrizzük meg s disztjük fel, egyik után se nyújtjuk ki visszaváró karjainkat, mert sohasem volt oly vágyunk, hogy egy mámorosan gyönyörű percz a végtelenbe nyuljon, vagy legalább még egyszer visszatérjen. Dolgunkat végezzük, gondjaink vannak, illatért, életért lázongó lelkünk lassan, fáradtan bele-rezignál a fakón lepergő, tegnap-arczu jelenbe, lassan-ként elfelejtünk remélni, vágyani, szeretni és örülni.)

Barackfa nyílt a szerkesztőségi kertben, a színes gömbökön, melyek a rózsák rügyező ágai között foglaltak helyet, vakítóan szikrázott a nap, a szomszéd udvarból áthallatszott a tyukok kedélyes kotyogása, lepke szálldosott tanácstalanul a meleg, májusi levegőben, lila fűrtők hintáztak az orgonabokrokon, mint ünnepséget jelentő lampionfejek, de a buskomor férfiú kedélye nem változott. Leült asztalához és újból hosszú levélben panaszkolta el elviselhetetlen állapotát legjobb barátjának B. Békássy Bálintnak. Ez a levél már nem volt szomorkás beszámoló a z.-i viszonyokról, hanem keserű, szeliden lázongó panasz fanyar hangulatának tarthatatlanságáról, a fakó napok lélekölő ürességéről és iszonyáról. Burkoltan kis szemrehányás is foglaltatott a sorok között, hiszen ha a szerető barát nincsen, úgy nem került volna hasonló állapotba, gyilkoló, szürke napok társaságába, úgy továbbra is boldog szenvedésben vonaglott volna Pesten, az Ő közelében. Ez a szemrehányás nagyon is csendes és bágyadt volt s talán csupán a levél végén elhelyezett kérdés megelőzésére szolgált, mely kérelem arról szólt, hogy a jó barát könnyörülne meg s változtatna valahogy elviselhetetlen helyzetén, mert ő maga sokkal fáradtabb, kedvtelenebb, semhogy valami megváltó tervet kieszeljen.

A Z. és Vidéke nehezen lerázható béklyóban tartotta Lengváryt. Részint már megszerette ezt a kevés életképeséggel megszületett újságot, mint ahogy anyák szokták erőltlen gyermekeiket szeretni, másrészt — és

ez volt a fontosabb ok — nem volt kire átruházza hivatalát. Az öreg szerkesztő kényelmes, nehézkes ember volt az öregséggel párosult maradisággal, az új munkatársak nagyon ifjúk, tapasztalatlanok, szalmalángos kedélyűek voltak, úgy hogy nyugodt lelkiismerettel nem lehetett az ő kezükbe adni a lassan erősödő és fellendülő napilapot. Lengváry várt, mintha várakozásáról tudomása lett volna némely vidékre vágó újságíróknak.

Este, midőn szerkesztőségi dolgai íróasztalához ültették s csupán az írásokra vetődött a lámpa fénye, a szoba többi része fátyolos, titokzatos homályosságban szendergett, ilyenkor halkan, álomszerű nesztelenséggel nyílt az ajtó s egy karcsú hölgy lépett be rajta elfogódottan. Néha kalapban jött, kis, egyszerű kalapban, melyen egyetlenegy sárga virág foglalt helyet, de néha — ah, a képzelet nem igen ismeri az etikettet — rózsákkal telehintett pongyolában lépett be a titokzatos látogató, kalap nem volt a fején és fehér válla, melyet a pongyola részben fedetlenül hagyott, szinte vakított a félhomályban. A furcsa, finom látogató leült az íróasztal mellé, de úgy, hogy fény ne kerüljön arcába és szemébe nézett a dolgozgató szerkesztőnek. Az lassan elejtette tollát s élesen, csodálkozva nézte az ismerős hölgyet.

— Margit... — mondotta, vagy talán csak akarta mondani és szíve a torkában kalapált a váratlan boldogságtól.

— Margit! — szólt most már hangosabban, rekedten és a most érkezett hölgy keze után nyult, de csodálatos módon távolabb látszott az imádott asszony.

— Margit, én szeretem magát! — kiáltott kitorve, remegő ajakkal a szomorú férfi és ledobta magát a látogató lábai elé. A várva várt hölgy semmit se válaszolt, sőt midőn kis idő múlva szőke lovagja felemelte fejét, mely tüzes volt és lüktetett, mint ragályos kórban gyötördő gyermeké, már senkit sem látott a tompított világitásu szobában. Felcsavarta a csillárt, végigkutatta a szobát, a szekrényt, az ajtó mögötti zugokat, de sehol sénki.

— Pedig itt volt, még most is érzem az illatát! — dünnyögte csendben és félbenhagyott írásának folytatásába kezdett, de azt nem fejezte be azon az estén.

Meghatározott, térzenés délutánokon ott ült a Petőfi-ligetben, friss margaréta ékeskedett ilyenkor gomblyukában és lelkében az unottság nyújtózkodott, mint jóllakott, ásitgató, szürke macska; a katonazene tavalyi operettekbeli játszott bosszantóan banális egyveleget, a margarétás ur Pestre gondol, színházakra, operettekre, feledésbe süppedő színházi emberekre, azután szinte észrevétlenül — ki tudja hányadszor! — ismét a budai ház jut eszébe; Margit asszony fehér keze, meleg, felejthetetlen tekintete, bájos, bágyadt mosolya elevenedik meg emlékezetében, majd a czintányéros muzsika ismét a tavalyi operettekhez vezet vissza az elkalandozott gondolatot, a dallamos, elnyűtt keringők, a brettli-illatu galoppok a főpróbák vagy premierek hangulatát juttatják eszébe, a Budapester Nachrichten tudósítója az első sorokban ül, hidegen, fölényeskedően végignézi a közönséget, melynek majdnem minden tagját ismerte: színésznők, írók, tehetségtelenek, műbohémek, titokzatos egyének, akik hangosan véleményt nyilvánítanak, udvarolnak, tegeződnek s akikről senki sem tud semmi bizonyosat; a nézőtér elsőtétül, a zenekar lüktető nyitányba kezd, a függöny kettéválik, a kardalosnők énekelnek, ugrálnak és unatkoznak, a néma statisztálásnál véget ér a felvonás, taps, enyhe izgalom, megjelennek a frakkos szerzők sápadtan és boldogan... illatos, csillogó emlékek.

Fehérruhás, nagylábu kisasszonyok, méla tekintetű diákok, kik versirással és nyakkendőkötéssel kísérleteznek, elhizott, szuszogó mamák, kopasz, politizáló polgárok kényelmesen andalogtak a margaretás ur előtt. Egyszer valaki oldalról, észrevétlenül hozzásimul.

— Angyal! — kiáltott fel leplezetlen örömmel a magányosan üldögélő férfiú és homlokán csókolt a szőke fiúcskát, aki már egyszer annyi megnyugtatót hozott sötét gondolatai közé. Majd elszégyelte viharos őszinteségét és csendes, banális beszélgetésbe akart kezdeni:

— Hát megismertél engem?

Két hölgy közeledett feléjük. Az egyik, kiben Lengváry karcsu, kellemes utitársnőjét ismerte fel, mentegődözve mondta:

— Bocsásson meg, uram, György illetlenségéért, de figyelmeztetésem ellenére, tudtom nélkül szaladt önhöz.

— Hálás vagyok érte, asszonyom! — hangzott a válasz, mint a nyolczvanas évek francia szinműveiben.

A másik hölgy szőke, fehérruhás leány volt s a fáradtarczu asszony így szólt:

— Hugom, Litkovszky Vanda.

A két kéz ügyetlenül, felületesen kapcsolódott össze.

— Írásait szorgalmasan olvasom lapjában.

Az emelvényen nagyban ütögették a nagy dobót és a czintányért, a liget sétálói tarkán kavarohtak Lengváry előtt, aki már elfelejtett tisztességes lányokkal társalogni.

— Írásaimat? ... — kérdezte kissé értelmetlenül, réveteg hangon. — Azt hittem, hogy csak a szedő olvassa őket.

A kis György egyoldalról a szerkesztőbe kapaszkodott, másik kezét a szőke lánynak adta s a kis társaság megindult a sárga, poros utakon. Régi Strauss-keringőbe kezdett a zenekar, a társalgás kissé melegebb és elevenebb lett. Először Györgyről volt szó, azután az utazásról, majd Z.-ről esett néhány elkapott kijelentés s mire körüljárták a ligetet, már átlépték a megszokott társalgás első, kötelező kereteit, Lengváry őszinte panaszba kezdett a szintelen napok akarat- és lélekzsibbasztó ürességéről, a szinte tűrhetetlen eseménytelenségről és csodálkozva vette észre, hogy bár megszokott, fénytelen hangján beszélt, a halk szavakat észrevehető figyelemmel kísérték. A zene nagyon is hamar ért véget, a panaszos szerkesztő elkísérte a hölgyeket és különös, kellemes érzés mosolygott lelkében.

— Talán minden csak azért van, mert kissé panaszkodtam és így megkönnyebbültem, vagy az az aranyhaju kiábrándított változtatta meg hangulatomat? — elmélkedett magában, mikor elbucszott sétatársaitól és új ismerőseire gondolt, kinek egyik szemhéja nem húzódott egészen fel. Legtöbbször azonban az ujonnan megismert szőke lány első mondatát ismételte:

— Írásait szorgalmasan olvasom lapjában.

Szinte örömmel ült este asztalához, különös kedvvel fogott írásához, mely a térzenéről és a ligetre boruló alkonyatról szólt. Mikor elkészült, az udvarra nyíló ablakhoz lépett s ámulattal nézte a holdfénycsókolt kertet, a nyíló, ezüstösen fénylő barackfákat, a dus, halvány illatot lehelő, lila orgonafejeket, a szeliden szunyadó éjszakát.

— Milyen szép! ... — mondotta akaratlanul, mintha most látná mindezt először.

Mikor pedig lefeküdt, eloltotta lámpáját és ismét elgondolta az elmúlt napot, a délutánt, az új ismerőst, a bársonyos hangot, a finom, szép nyakat, a bal szem fáradt kagylóját, körülbelül így szólt a tegnapi unottlelkű férfiújához:

— A mai nap nem volt oly szintelen, mint a tegnapi. Bizzál, reméljél öreg barátom s talán még történni is fog valami. Talán még boldog is leszel egyszer.

IX. A BUDAI HÁZ ÉLETE.

— Hol lehet Lengváry? — kérdezgette özvegy Tallóyné estefelé, midőn az öreg óra méltóságosan kongatta el a hatot.

— Már több mint egy hónapja hogy nem jött el. Mi történhetett vele?

Margit asszony vállat vont.

— Furcsa ember volt Lengváry! ...

— Hátha beteg? — hangzott félénken a szürkehajú dáma részéről.

Csöngettek. Senki sem gondolt ez alkalommal arra, hogy talán éppen az jön, akit emlegetnek, a csöngetés erős volt és már megszokott. Az orvos mosolyogva és oly frissen lépett be, mintha hűvös fürdőből jött volna. Margit asszony eléje sietett.

— Már úgy vártam — mondotta halkán, morolva, hogy anyja ne hallja meg.

Tallóyné nem szerette az orvost, aki Lengváry távozása óta majdnem oly mindenrapos vendég volt, mint az eltűnt szerkesztő. A félénkszerű asszony sokszor rosszalólag rázta meg fejét, midőn a szomszéd-szobába vonult a szerelmes pár és őt kötésével vagy kézimunkájával egyedül hagyták az ebédlőben, azonban lányának sohasem szólt semmit rosszalásáról, sőt Lengváry után se mert már kérdezősködni, mert észrevette, hogy leányát kellémetlenül, idegesen érinti a hirtelen elmaradt, hűséges lovag említése. Az orvost, Lengváry helyettesítőjét, a sürű látogatások örökösét (és elődjének elmozdítóját! — gondolta az öregedő asszony), nem szerette. Furcsa, finom, nem egészen indokolt ellenszenvet érzett a kedves, könnyed elme-orvos iránt, elismerte csinoságát, kellemes modorát; értékes, tartalmas embernek tartotta, mégis kissé rejtélyes, idegen volt számára a budai ház új látogatója. Talán az a feltevés, hogy az orvosnak része van Lengváry távolmaradásában, váltotta ki az ellenszenv halovány, kissé ködös árnyalatát, avagy talán azok az összehasonlítások, melyeket az eltávozott és az új lovag között alkotott a szürkehajú hölgy? Lengváry e párhuzamba-állításnál sokkal rokonszenvesebb színben tűnt fel finom, félszeg, álmatag megjelenésével, figyelmességével, őszinte jószívűségével, melylyel minden kívánságot becsületesen valóra akart váltani, míg doktor Linder kedvessége mellett titokzatos és távoli volt s joggal keltette azt a bizonytalan érzést Tallóy özvegyében, hogy számítóan, tudatosan, nem mindig őszinte.

Az anya tudta, hogy hamvas, halovány leánya és a budai ház új látogatója között több van, mint amit barátságnak szoktak nevezni. Pillantások, kissé hangosabbban susogott szavak, futó pir, mely tovasuhan a fehér arczon, lassu, tompított beszélgetés, szaggatott szünetek, majd hosszú hallgatás a kis szalonban, a vilány késői felgyújtása az alkonyatban — mindmégannyi jel, sőt néha bántó bizonyíték volt a szerelem mellett. Sokszor hagyták magára a szürkülő haju asszonyt, aki szótlannul, néha megmagyarázhatatlan aggodalommal — mely helytelenítő fejmozgásban nyert kifejezést — szemlélte leánya megváltozott lelkét és

Krónika III.

Kenyérkereső kisdedek.

— aug. 30.

életét. Félt ettől a szerelemtől s félelmében a gyöngyvirág illatu férfi iránti halk idegenkedése játszott főszerepet.

— Mi van Lengváryval? — vetődött fel ismételt gondolatai között ez a válasz nélkül hagyott kérdés. Eltűnődött az eltűnt látogató szerény, zárkózott, szeliden szegletes modorán, visszaemlékezett megható figyelmességeire, beszédére, néhány különösebben hangzó mondatára s önkénytelenül így szólt magához:

— Szerette talán Margitot?

Ő igen, valami okvetetlen volt az ábrándos tekintetek, az illatos bókók, a szertartásos, áhitatos kézcsókók, a különös értelmű, halk és ügyetlen szavak mögött, de mindez még nem magyarázat a különös, nyomtalan távozásra. Valami megoldhatatlan rejtélyt sejtett, valamely kínos, szomorú jelenetet, mely örök szakítást teremtett kettőjük között; minden bizonynyal történt valami a halkszavu szerelmissel. És Tallóyné abban a hiszemben volt, hogy leánya jól tudja: miért maradtak el az álmatag lovag gyakori látogatásai, a délutáni séták lent a Dunaparton, a vadgesztenyék alatt, a kisebb kirándulások, melyekre őt is meghívta a figyelmes szerkesztő. Ugy hitte, hogy a válást előidéző ok kellemetlen, bántó, bánatos lehet s ezért sohasem mert kérdezősködni utolsó együttlétükről, pedig nagyon kíváncsi volt. Pártfogásába szerette volna venni a szegletes, szerény szerelmezt, Lengváry ur páratlan figyelméről, nemcs, bohém, becsületes lelkéről, esetleg fojtott, szomorú szerelméről szeretett volna szólni, melyet ő elejtett szavaiból, hosszú pillantásaiból vélt kiolvasni, azonban erre sohasem került a sor. Az az ideges közöny, melylyel Margit asszony Lengváry nevének említését fogadta, hallgatást parancsolt a szerető anyára, aki titokban megváltozott leánya lelkébe akart pillantani: hol is foglal helyet a bucsuzás nélkül távozott, ábrándos, unott arcú férfiú?

(Folytatása következik.)

A gyalogösvény.

Kis gyalogösvény, régi jó barát,
Oh, hányszor bíztam én magam terád!
Lepkézve hányszor beszaladtalak,
És hazavittél, ha leszállt a nap...

S midőn szívémben kigyulladt a láng,
Ábrándos sétán kékszinű katáng
Nevetett rám mint kedvesem szeme,
Mintha csak minden vélem érzene.

És most, ha éget vagy bánt férfigond,
Ugy elvezetsz, mint közeli rokont,
Hűs, lombos erdők sűrű mélyibe,
Hol újra éled bus lelkem hite.

S ha napos ősök, sárgult levelek
Reád csodás aranypórt hintenek,
Vagy köd és szél jár fenn a hegytetőn:
Szóttan ballagsz velünk a temetőn...

Jössz, jössz velünk, míg lábunk megtapad
A sírhalomnál s ittmaradsz magad.
És míg köröttünk a csönd végtelen,
Tovább kigyózol te a réteken!...

Migray József.

A kép banális és olcsó olajnyomatok szentimentalizmusa párolog belőle. Vagy mintha egy századvégi divatos novellista »tárczá«-ját olvasnók és álmos fantáziánkban konturokat kap a mese, halványan és elmosódva, mint emlékként megtűrt fakó daguerreotyp. Talán egy könnycsepp is kibuggyanna a szemünk héja alól és a részvét grimásza rajzolódna a szánk szélére, ha az efféle szubtilis meghatódás mindörökre ki nem pusztult volna a szívünkben. A kép egyébként két részre van osztva, hogy a kontraszt élessége tökéletes hatást váltson ki. Egyik felén: a kisdéd tánczol, vagy szerepet játszik, vagy konferál, az érett kor maszkjában és gesztusaival, csak mintha exterieurjének méreteit szabta volna parányira valami gonosz rendező brutális keze. Másik felén: a kisdéd sír, keresi a játékait és a játékokban a saját gyermekségét, színes légömbök szállnak a magasba, amik után vágyó szemekkel sóvárog, tarka szárnyu pillék szöknek előre és messzire gurul tőle a labda, míg szomorúan, fáradt rezignációval zokog a földön szegény.

Ez volna a belletrisztikai, vagy ha úgy tetszik: festői beállítás. A valóságban a kisdéd jól érzi magát, eszébe sem jut, hogy sirjon elmaradt játécai és elvesztett gyermeksége után, mert talán nem is tudja, hogy ezek örökre hiányozni fognak az életéből. Vidáman pergeti a tavasz napjait, mert el sem tudja képzelni, hogy másképp is lehetne. Alighogy felkelt, próbára kell sietnie, aztán szerepet, vagy tánczot, vagy éneket tanul, délután pedig kedves szülei társaságában megjelenik a törzskávéházban, a »művészek« között, ahol elméskedik és sziporkázik, »akárcsak egy nagy« és betanult ötletek gyöngyöznek piros ajkai közül, vagy lírai blazirtsággal ül a székén, mintha volnának vagy lehetnének eredeti gondolatai és érzései. Este aztán jön az előadás, a láz és az izgalom, a taps és a siker, mely talán el is szórakoztatja, de mindenesetre elkábitja az idegeit. Másnap előről kezdődik minden. A kisdéd nem a saját legfiatalabb éveit öli meg és teszi tönkre, hanem a következő évek, a bimbózás: saját ifjúsága esztendeit gyilkolja meg akaratlanul, mert az elkövetkezendő hétköznapiakba ő már egy mindenben tullevő élet rezignációjával, vágyak, célok és ideálok nélkül, fakó tekintettel és reszkető léptekkel fog bevászorogni.

Mit mondjunk erre a kóros társadalmi aberrációra? Irjuk ezt is a háboru rovására, mint ahogy tényleg a háborus esztendők szülték, vagy legalább is azok fejlesztették ki? A magyarázat így egy kissé nagyon is egyszerű volna. Pedig ebben az esetben az egyszerűség az igazsággal egyenlő. Az emberi aljasságok nem támadnak és teremtnének a semmiből és nem gyökeredzhetnek irrealitásokban. A kisdéd-rabszolgáltató típusa lehetetlen volna, ha a talajt nem készítené elő a szülők rezignált »ilyen az élet!«-je, ezt a prin-

czipiumot pedig a háboru szülte megélhetési abszurdumok. Mondjuk: az apa a fronton van, minek következtében az anya gyermekével vagy gyermekeivel nyomorog. A kisdéd pedig szép és kedves, piros arczocskája és finom vonalú lábacskaí vannak, vagy csinos hangocskája, amelynek timbréje inkább emlékeztet a beretva nyisszanására, de azért mégis mosolyt mázol az ábrázatunkra, minthogy pedig ebben a korban természetének főkarakterisztikumja ugyanis a nagyok majmolása: nem nehéz felhasználni és betanítani arra, hogy a kisdéd-rabszolgatartó céljait szolgálja. Az anya, szegény bus hadi szalmaözege, eladja tehát a kisdédet, legtöbbször elég jó áron és ezzel a megélhetés gondjai lehullanak a vállairól.

Ez ugyan a jobbik eset, amit még talán meg is lehetne érteni és mentséget kovácsolni belőle ez újfajta hadimilliomos pálya számára. Ez azonban csak a kezdet volt, a csira, amiből kivirágzott a bűnös spekuláció. Az esetek legnagyobb részénél nem a megélhetésen, hanem a kényelmes megélhetésen mulik a dolog. A drágaság lendületes evolúciójában a jó megélhetés egyre nehezebbé vált, be kell tehát fogni a hámba a kisdédet is, hogy a nagyok igényei kielégüljenek. Sőt sokszor csak így: be kell fogni a hámba *egyedül* a kisdédet, hogy a nagyok, kedves szülei és más hozzátartozói, gondtalanul és munka nélkül élhessenek. Itt már aztán nincs helye a megértés szelid mosolyának. Itt már prédikálni, kiabálni, sőt ostromozni kellene, mert minden eszköz jogosultnak látszik és a főkapitány betiltó rendeletében csak az kifogásolható, hogy megállt a féluton és a kisdéd-rabszolgatartók meg a kalmárlelkű szülők megbüntetését elmulasztotta.

Ebben a társas-színjátszásban a gyermek testi meggyilkolása mellett a morális mérgezésre esik a súlypont. A rivalda-fény, a taps meg velejárói elkábitják az erőtlen idegrendszert és korán kinyílnak a lélek zsilipjei, amelyeknek ezekben az években még zárva kellene lenniök és a káros demoralizáció megkezdődik romboló hatását. A lányka naivan mosolyogva tekint le a nézőtérre, ahonnan az ő tavaszi fiatalságára éhesen pislognak a vágyó férfitekintetek. Mert a publikum férfitagjai ebben a beállításban nem a gyermeket fogják nézni benne, hanem a kis nőt, aki zsenge kora daczára is mégis csak elsősorban nő. Először talán nem tud olvasni ezekben a tekintetekben és nem érti meg a dolgot, de nem sok idő szükségeltetik, hogy a szeme kinyíljék egészen. A folytatás olyan tragikusan egyszerű. Az egész kis társaság pedig néhány heti együttjátszás után csak éveik számával fog különbözni a felnőttek hasonló vállalkozásától.

Itt érkezünk el a kép másik feléhez, amelyen a kisdéd sir és követeli a játékait. A valóságban azonban egy blazírt és elrontott kis kölyök áll előttünk, akit ezért még csak büntetni sem lehet, mert éveinek száma mosolyra készíti. A gyermekkor pedig hamar elszáll, a kis embervirág nem hogy nyílni kezdene, hanem rég elhullatta már hamvas szirmait, pedig még csak most kellene bimbóvá fejlődnie. A jobbik eset az,

ha jön a korai dér és mindörökre elintézi a szomorú folytatást. Az erkölcs, amelyet emberi csoportosulások »talpkövé«-nek szokás minősíteni, már a kisdéd talpai alól is kezd elsüllyedni. Ennek hiánya pedig a frontok százezernyi veszteségénél sokkal fájdalmasabb és szomorubb.

Alex.

Az élet ringlispiljén...

Élni sokat... sokat... sokat,
Rohanni mint a gyorsvonalat,
Izlelni csókakat, sokat.

Ősz jöttén nem keresni nyárt,
Keresni egyre-egyre mást,
Elhagyni lányt, aki imád...

Rózsát otthagyni, ha lehullt,
Sohse sajnálni, ami mult,
Megunni mielőtt megunt.

Kikacszagni a temetőt,
Mindég új csók ad új erőt,
Szép élet csókos szemfedőt.

A gyorsvonattal utazunk,
Az életünkkel szaladunk,
Mindent kapunk és itthagynunk.

Benedikt Ilus.

Amikor az öcsémet kitapsolták.

Irtá: GUSTAW WIED.

Aaby igazgatónak, kereken kimondhatom, komiszul ment a sora... Ám egy napon azt olvasta az újságban, hogy a $2 \times 2 = 5$ nagy sikert aratott s megmentett a bukástól egy fővárosi színházat. Az újság közölte azt is, hogy magam is jelen voltam a bemutatón.

Erre reményei ismét föléledtek, levélben kérdezte: átengedném-e neki darabomat csekély százalék ellenében? Tegyem meg azonkívül azt a szíveséget is, jelenjek meg a bemutató előadáson Tutiputin, nyári színházában.

— Mivel a szerencse, úgy látszik, Önre mosolyog — irta megtisztelő levelében — remélem, hogy becses megjelenése megment engem és derék kis társulatomat a fenyegető tönkrejutástól.

Mélyen meg voltam hatva s megígértem, hogy elmegyek. — Ellenben megborzadtam már annak gondolatától is, hogy egy nagyobb gyülekezet kíváncsiságának központjába kerüljek. Mikor ígéretem beváltásának ideje elérkezett, leküzdhetetlen idegesség fogott el, folyton rázott a hideg és állandó rosszullet kinezott.

Végre néhány nappal a bemutató előtt egy mentő ideám támadt, mely megbolygatott lelki egyensúlyomat helyrebillentette.

Meghívtam az öcsémet, hogy jöjjön velem a bemutató előadásra.

Aaby igazgató ugysem látott soha in natura s az öcsém különben is feltűnően hasonlít reám, itt-ott

ugyan kövérebb néhány ccentiméterrel, de ez nem tesz semmit.

Irtam neki egy szíves meghívó levelet. Mély meghatottsággal fogadta. Elutaztunk.

— Gorm, — szoltam hozzá a gyorsvonaton, miközben Tutiputira utaztunk — kedves Gorm, így meg így állnak a dolgok. Nem akarok egy nagyobb tömeg figyelmének központjába kerülni. Ez szervezetemet megviseli. Fejfájást és csömört okoz. Figyelj tehát ide, elhatároztam, hogy arra az esetre, ha komédiának ma este sikere lesz s a publikum látni óhajt, akkor te fogsz helyettem megjelenni.

Csodálkozva, sőt ijedten nézett reám az öcsém.

— En! És mit kell tennem?

— Csak meg kell hajlnod és hülyén mosolyognod.

— Ezt nem tudom.

— Dehogy nem tudod!... Képzeld csak, milyen gyönyörű emléked lesz ez öreg napjaidban!

— Igen — persze, persze...

— Köszönöm! — mondtam, megszorítva a kezét. — Szóval beleegyezel! És ha bukással végződik, csöndesen megszökünk a 2'45-ös gyorsal.

— Ha legalább bukás lenne!

— Kedves öcsém, — szoltam szemrehányóan — csak nem kívánod komolyan?

Aztán álmodozva utaztunk tovább, mindegyikünk a saját gondolataiba merülve.

*

Tutiputira érkezve, Aaby igazgató és a felesége rózsákkal fogadtak az állomáson.

Az öcsém átvette a virágokat s mint a bátyját mutatott be.

Az igazgató persze rögtön átnézett rajtam, mintha levegő volnék.

— Félóra múlva éppen az utolsó próbát akarjuk megtartani, költő ur — mondtotta — s nagy súlyt fektetnék rá, ha a költő ur megtisztelne személyes jelenlétével.

— Bim — — — bam... ah, ah — dadogta az öcsém.

— Igen, mindjárt el is intézzük azt az üzleti ügyet, melyről az imént beszéltem veled, kedves Gusztáv — szoltam. — És hat órákor ismét találkozunk a Harmóniában.

De Gorm vad szemeket meresztett reám.

— Nem, nem — mondtotta. — En, én...

Az igazgató hozzám fordult.

— A nagykereskedő ur, — szolt (mint varrógép-nagykereskedőt mutattak be) — a nagykereskedő ur remélhetőleg eljön estére a színházba?

— Természetesen! Magától értetődik! Lesz siker?

— Minden bizonnyal! Már minden jegy elkelt. Bátorkodtam ugyanis a sajtóval közölni, hogy a költő személyesen jelen lesz az előadáson. Legyen nyugodt, rendkívül sok kihívásra számíthat.

Az öcsém egy lökést érzett.

— Gratulálok! — mondtam s hamarosan bucsut intettem neki.

— A viszontlátásra!

És eltűntem a kikötő irányában.

Követni akart.

— Nem, nem, csak errefelé, költő ur! — mondtotta az igazgató.

Ő és a felesége belekaroltak Gormba s vitték magukkal, be a városba.

Nyolcz órára a színház zsufolásig megtelt. Az öcsém és én egy földszinti páholyban helyezkedtünk el, melyből egy tapétaajtó vezetett a szinpadra.

Gorm sápadt volt s zöld izzadságcseppek ültek ki homlokára.

— Csak bátorság — szoltam.

— Igen, te könnyen beszélsz... Nézd, hogy bámul ide a publikum!

— Persze, látni akarják a szerzőt... Hajolj kissé előbbre!

En magam, amennyire csak lehetett, széket a páholy háttérébe toltam, hogy Gormnak jusson a szembevető hely, mely neki volt szánva.

A zene már intonált.

— Most kezdik! — sóhajtotta Gorm.

— Csak bátran — szoltam. — Az ördögbe is, mi bajod történhetik?

Egy újságíró a páholy könyöklőjéhez lépett, hogy üdvözlje a szerzőt s néhány kérdést intézzen hozzá.

— Dolgozik-e, Wied ur, valami új munkán?

— Felelj hát, az ég szerelmére — suttogtam a háttérből.

— Igen... persze... dolgozom... — hangzott az öcsém ajkáról.

— Min dolgozik, ha szabad kérdezni? — S az újságíró kivette jegyzetkönyvét.

— E... — szolt az öcsém. — Egy...

— Igen, egy? — ismételte az újsághiénya. — Egy regény? Komédia? Vigjáték?

— Egy... szatirikus játék — mondtam én, mivel Gorm állhatatosan hallgatott. — Az öcsém mindig kissé ideges a darabjai előadásánál.

— Ah, egy szatirikus játék! — ismételte az újságíró és jegyzett. — Indiszkréczió, ha a címét kérdem.

— Egyáltalában nem! Nemde, Gusztáv?

— Nem, semmi esetre, dehogy is — mondtotta az öcsém. — Vigyen el az ördög!

— A címe: Mikor az öcsémet kitapsolták — magyaráztam én.

— Elsőrangú cím! — mondtotta az újságíró elragadtatva. — És mennyire hasonlít a szerző urra! Köszönöm...! — mélyen meghajolt. — Nagy megtisztelés volt számomra a költő urat üdvözölhetni!

Gorm a kezével legyintett.

— Ezt jól csináltad — szoltam. — Most már kezdel belejönni a szerepedbe...

A zene elhallgatott, a függöny felgördült.

— Jóságos Isten! — sóhajtotta az öcsém. — Inkább a Szíriuszon ülnék!

Az első felvonást tartózkodó tetszéssel fogadták.

Az igazgató berohant a tapétaajtón.

— Hiszen önnek tapsolnia kell, szerző ur! — mondtotta az öcsémhez. — Önnek, Isten uccse, tapsolnia kell! Ha a publikum önt ily hidegen és részvétlenül látja itt ülni, senki sem meri tetszését nyilvánítani.

— Tapsolhat az ember a saját darabjánál? — kérdeztem én.

— Persze, természetesen! A szerző a színészeknek tapsol!

— Jó — mondtam — hát tapsoljunk, Gusztáv.

— — — — —

Midőn a függöny a második felvonás után legördült, úgy tapsoltunk, mintha fizettek volna érte.

A publikum is tapsolt.

Három kihívás volt.

— Most dől el — mosolygott be a tapétaajtón az igazgató sugárzó arca. — De az urak nyílt színen is nyugodtan tapsolhatnak; ez felvidítja a publikumot.

— Bien — szoltam.

És a harmadik felvonás alatt minden második mondatnál tapsoltunk.

A közönség lelkesen követte. Hat kihívás volt.

— Siker! — sóhajtott a az öcsém.

— Természetesen — szóltam. — S legközelebb már te vagy soron.

— Vízet...! — mondotta. — Nincsen itt víz?

Valami definiálhatatlan folyadékot öntöttem be neki, mely egy kancsóban a páholy háttérében állt; és ő sóváran hajtotta le.

Aaby ur megjelent a tapétaajtón.

— Most már készüljön, költő ur — mondotta méz-édesen.

És feltűnt mögötte Aaby asszony, egy hatalmas babérkoszorúval, szalagokkal, Dánia színeivel.

A függöny a negyedik felvonás után legördült. Az öcsém arcán vörös stráfok képződtek, melyet sárga foltok pettyeztek s a karjai erőtlenül hanyatlottak lefelé.

De én előre huztam a széket és egész erőmből elkezdtem tapsolni.

A publikum velem tombolt.

— — — — —
A siker kolosszális volt.

A negyedik felvonás után az igazgató és a felesége berohantak a páholyba.

— Jöjjön, jöjjön, költő ur! Most ki kell mennie. A publikum látni kívánja!

De az öcsém nem mozdult.

— Meg van ön örülve, uram... — mondotta az igazgató. — Azt hiszi, hogy önnel együtt bolonddá tartatom a publikumot!

És ő és a feleségem lehúzták az öcsémet székeről s kiczipelték a páholyból. A közönség kiabált és tombolt: — Szerző! Szerző!

És most a színpad közepére taszították Gormot, mintha ágyuból, vagy pisztolyból lőtték volna oda. A babérkoszoru a karján lógott s a szalagok mint árbocok, a vállán lengtek.

Hatszor tántorgott ide-oda, magát hajtogatva, hupikék idiótizmussal.

És mindannyiszor rázudult a tetszésnyilvánítás tomboló lármája...

Én azonban biztos fölénnyel, nyugodtan lemosolyogva az egész ügyet, ültem a páholyomban.

Körülbelül úgy, mint az Atyauristen, aki égi trónján ül.

Fordította: *Brázay Emil*.

INNEN-ONNAN.

= **A császárné.** Egy percze elhalványodtak az ujsághasábok. A császárné beteget lett a háborunak, s ezt megdöbbenőnek ítélte a polgári morál. A német lapok kissé szégyenkeztek is miatta, mert a német asszonyok voltak azok, akik a háboru legelején kiadták a jelszót, hogy a hősi halottért tilos a gyász. A császárnéről nem sok szó esett eddig, ami természetes is, mert ha a muzsák hallgatnak a háboruban, még kevésbé beszélhetnek, vagy beszélthetnek magukról az asszonyok. A közvélemény csak a diadalmas uralkodó hitvesét látta eddig a császárnében, s azt hitte róla, hogy haditervet reggelizik, harctéri jelentéseket ebédel és hadi érdekből kicenzurázott cikkeket vacsorál. Egyszer aztán a császárné elszirta magát. Egy kis vakációt óhajtottak az idegei, egy kis feledést, s egy parknyi csendet. Kiderült róla, hogy neki is megfájdul néha a szíve. Igen, a szíve, vagy ha a polgári morálnak jobban tetszik: érzelmeinek főhadiszállása.

= **Olasz humor.** Eddig nem is tudtunk róla. Csak most kezd jelentkezni. Eddig csak olasz hitszegés volt, olasz tájkéző düh, olasz sárga irigység. Ma már olasz humor is van. A háboru ötödik évének küszöbén kopogatott be. A legmagasabb régiókban, a felhők fölött született meg, a repülőgépek ülőkosaraiban. A csapataink által elfoglalt olasz területen ugyanis olasz pénzt nyomatott hadvezetőségünk, papír lírás bankjegyeket, hogy katonáink és a polgári lakosság közötti forgalom akadálytalanul lebonyolódhassék. Az olasz humor ezért több milliónyi hasonló bankjegyet nyomatott, s a repülőlk által leszóratta a megszállott területekre. Persze volt kapcsolódás az égből pottyant pénz után. Mint koronázási tömegben a nép az uralkodó ajándéka felé, úgy loholtak az emberek, polgárok és katonák, a repülőgépek alá. A tréfa sikerült. Szeizmográfjaink nagy kilengéseket mutatnak. Olaszország reng a kacagástól.

* * *

= **Szög.** Prágában sok minden van. De sok mindenben hiány is mutatkozik. Így például nincs koporsóség. Deszka még akad, gyalult, gyalultatlan, jó forgácsból vetett örök ágy, szerény szemfedél, prédikáció és könyfakasztó bucsztató. Koporsóség azonban, hiába, nincs. Mert a szög olyan anyagból készül, amit a háboru fogyaszt. A koporsók ezért úgy sietnek Prágában a temetőbe, ahogy a posta vagy a vasut sem venné fel őket. Csak úgy könnyedén, spárgával, persze: papirspárgával áthurkolva. Rázódik a tetejük a halottaskocsin, a tetszhalottak meggondolhatják magukat a temetőig. Ledobhatják magukról a fenyőfadesztkát. Prágában most új babonák fognak születni, új kísértetek indulnak utjukra a Gheftóban és vidékén. Talán egy új Golem fog előbukkanni az éjszakák homályából, amelyben elsimult arcú vándorok egészen új divat szerint veszik magukra földalatti házuk tetejét. Bohémesen. Panyókára vetve.

* * *

= **A belga költő.** Ki olvasta a Kék madarat, a boldogságkeresés remegő fantáziáját? A Szegények kincsét, a lelki koldusoknak szánt alamizsnát, s ennek a Csend című fejezetét, mely tépéseket lehell égő sebekre, s csipkét ver a hallgatás szálaiból. Ki olvasta a Méhek életét, melynél tudományosabban melleg, s melegebben tudományos munkát nem irt még soha senki, Isten legkülönösebb bogaráról, az emberről sem. Mindezeket Maeterlinck írta. De akkor még béke volt, kék madarak röpködtek a légi torpedók helyén, csend élt a gránátölcsérek között, s csak a méhek hordoztak mérges fulánkot. Ma már arról ír Maeterlinck, hogy ki kell pusztítani a német asszonyokat. Az asszonyokat. A leggyökeresebben megoldani a németek kiirtásának kérdését. És ezt ugyanazzal a kézzel, ugyanazzal a tollal, ugyanabból a kalamárisból írta a költő. Liège után négy esztendővel. A kék madár megkótyagosodott. Vérmadár lett belőle.

* * *

Λ **Az élő halott.** A bolgár katonát, főbenjáró vétségért kötél általi halálra ítélték és kivítették a vesztőhelyre. Ott a hóhér kötelet hurkolt a nyakára és az igazságnak szabad folyást engedett, azaz meghuzta a spárgát. A katona annyit sem mondott, hogy mukk, szépen rendesen elhalálozott... Ahogy az egy bolgár katonához illik, még akkor is, ha főbenjáró vétket követ el. Letakarták a szemét fehér keszkenővel, még himbálózott egy ideig a szélben, azután lekerült a bitóról. Meghalt, megbűnhődött. Vitték temetni. A halott azonban — bizonyosan fiatal, életvidám ember volt — nagyon kapaszkodott az életbe és aki nagyon akar valamit, el is éri. A bol-

IRODALOM.

Ambrus Balázs: Koszoru.

- (Versek. — A Táltoz kiadása.)

gár katonának, mikor rá akarták zárni a temetői árok földjét, megrebbent a szempillája, a halott titkok fátyola leomlott róla. Tudós orvosok megvizsgálták a halálból visszatérőt, a bordái közé másztak, a szívét kikopogtatták, nyakán a sávokat vizsgálták, a hóhér kötelét elemezték és kisütötték, hogy minden klappolt és semmi sem klappolt. Talán a köté volt fagycs. A katona mindenesetre meleg volt, akár az életvágya. Lerótt a becsületesen a büntetését is, a multját elfelejtette, hozzá akart kezdeni új életéhez. És ekkor tizenöt évi fegyházra ítélték az ártatlant. Pedig nem követett el semmit, csak feltámadt. Ugy látszik, ez súlyos deliktum volt. Bűn. Mert csak meghalni erény — még az akasztófán is.

* * *

^ **Pirosító mint válóok.** A prágai magánhivatalnok hites felesége egy kedves, modern asszony volt, aki nem szerette a szürke életsort. Kikiváncozott belőle és miután a nyárspolgári igába — kénytelen-kelletlen — bele kellett törődnie, legalább a színes élet illúzióját akarta megszerezni. Mosogatás után alantass munkába gémberegett kezeit ájtatos áhitattal órák-hosszat manikűrözte, majd egy kis pirosítót csipett föl hüvelyk- és mutatóujja hegyére és az életet jelképező festéket rákenve halavány ábrázatára, mely nélkül sápadt volt, mint az őszi mélabu. A szürke prágai beamter azonban csak a szürkét szerette. Nem volt semmi dekoratív érzéke. A pirosítót általában megvetette, úgy gondolkodván, hogy ha már okvetlenül rá-szorul arra valaki, jó a sárga sör is e célra. De a pirosító mint pirosító, ledér és erkölcstelen. A magánhivatalnok a sápadt, gondterhes szerelmet szerette és a pirosító utjában volt. Válopört indított tehát és az akták közé csomagolta, A) melléklet gyanánt, a pirosítót, amit hű neje használt. És akkor kisült, hogy a pirosító nem is volt pirosító, hanem valami szürke hadi kotyvaszték, amely stílusosan beleilleszkedett a spiszbürgeri élet keletébe és egész szürkévé tette a szegény asszony szomorú életét. A prágai bírák kimondták a válast, ágytól és asztaltól, egyelőre két évre. A magánhivatalnok keveselte a két esztendő, a magánhivatalnokné megnyugodott és a »Mama szürke kenőcs, holnap piros élet...« című dalt dudorászva, boldogan elvonult a bírák terméből.

* * *

^ **Szabó mint lisztkereskedő.** Az élelmes magyar szabó fölcsapott lisztkereskedőnek és Bécsben etablizta magát. A mozgó lisztüzletet egy dorotheagassebeli keztyűsboltban ütötte fel, úgy gondolkodván, hogy ahol nincs német féderveisz, ott elkel a jó magyar liszt. És ahol nincs liszt, ott jó a féderveisz is, ha magyar földön termett. A derék szabó már éppen kiszabta a porcióját: egy kilogramm a főnöknek, egy kilogramm a segédnek, kettő a kisasszonynak, mert annak több kell, ha a pudert is bele vesszük, amikor az osztrák policzáj belépett az üzletbe, azaz belelépett a seftbe és »huszonhat korona egy kilogramm, ilyen uzsorás!« kiáltással letartóztatta a flickschneidert. Persze a lisztet is letartóztatta. Utóbb a szabót kiengedte, a lisztet nem. Mert az kell a rendőrségben épp úgy, mint a keztyűsboltban, de mit csinálnak egy puczer magyar szabóval Bécsben, akinek se lisztje már, se posztója, amiből lisztet porolhassanak?

Az ifju mester klasszikus tökéletességű képével megnyerte az állami aranyérmet. A tisztelők hatalmas csoportba össze-verődve sereglettek köréje és elragadtatva kiáltották: Brávó, mester! Ön fest a legjobban egész Európában. — Bocsánat, — felelt a kiváló művész — az igazság kedvéért tartozom kijelenteni, hogy Varga belvárosi kelmefestő még nálamnál is jobban fest.

A pillanatokhoz tapadó lira elveszítette minden összefüggését a mai élettel, mert még sohasem volt talán idő, amelyben a bizonyos hangig színészes, patetikus érzés még az igazi kultúra számára is számbajövő emberek nagy részénél oly keveset jelenthetett volna, mint ma. Valami mély szakadás van közöttünk és a versek között: a költők — költők számára irnak és legfeljebb még félbemaradt költőknek, mintha a versen élő lelki szükséglet igaz értékeit, a polgári művészet gyenge és durva karrikaturáitól — csak az esztéták hedonizmusa tudná megkülönböztetni. És még csak tragikus helyzetről sem beszélhetünk, mert ha a költő érzi is a maga gyökértelenségét, semmivel össze nem függő, semmibe bele nem kapcsolódó voltát, valahogy tudnia kell, hogy az olyan időben, mint a miénk, mégis csak a multnak közlése lehet az egyetlen igaz tartalma az emberekkel való közösségének. Ebben összeforrnak bűneik, gyengeségeik, pepecselő művészetüknek apriori tragikussága s vágyva tekintünk vissza a kulturákat teremtő, kulturákat átalakító lírikusokra, akik a multba nézésnek slemil glóriájánál inkább hittek a lírai lélek világot megmozgató erejében.

A helyzet adva van: 1918 és a halhatatlanság perspektívája mögött álló költő, ahelyett hogy a közérdeklődésbe rikitaná magát s együtt zugna az autómobilok bugásával, az aeroplánok csattogásával, a mai gyorsuló élet izgató és pillanatonként változó elemeivel, elfogadja, színezi azt a szerepet, mit rádeterminált a lírával szembeni közönyösség. S olvasván verseit, majd mindegyikben találunk strófát, képeket, szavakat, amelyek mögött költő rejtőzik, amelyek egyenértékűek egy igazi költő finoman, magukban véve tökéletesen kidolgozott érzéseivel, de az az örökös keresés, amelylyel végigpróbálja az őszi esték hangulatát (A Garnisonsspital), a kisvárosi nyár alkonyatát a maga stílus és technikabeli lehetőségeivel, valahogy tudatosan, de gyakrabban tudattalanul érezteti mindenütt, hogy újra csak keresnie kell, fiatalsága utolsó csöpp melegéig, mert szócsillogtató és verselő készsége mellett, érzelmi potenciája szép és megható.

S ahogy vannak ilyen versstrófái is:

»Ez az enyém: fakó aranyra festve
Nyáresti táj, mit ősz még nem hervaszt el.
Ringó gyümölcsök, dus termés a fákön
(Lágyszínű pasztell),
S egy női név, mely úgy hull le a számon,
Mint nyári hőben az édes cseresznye.«

ugy vannak versei, sorai, amelyek mögöl nagy érzékenységekben is belelopja magát szívünkbe. De nem a szomorú lélek, a lira fájdalmas testvére, — az új lira Rimbaud, Dubus vagy Corbière fajtájából, s inkább a magyar költők őszintévé fáradt finom és akaratos fájdalmasságával ölelkezik, főleg Kosztolányi Dezső bánatos rezignációjával és Szép Ernő apró, de a formai kísérletezéseken is átütő finomságával.

Az új költők ebben a szervesen, biztonságot nélkülöző, ellentéteket mindjobban kihegyező lágy energiátlanságban alig tudnak harmónikusan, fokozatosan teljessé fejlődni s mégis, a »Koszoru« költője az élet végtelen, szabad perspektívája helyett tiszta vágygyal, öntudatlanul is nekilendült hangszereléssel el tudja velünk hitetni finom, kiélezett, érett és a maga kifejező lehetőségeiben tiszta, sokszor harmonizált lelki kulturára emlékeztető líráját.

Témái: örök lírai témák, melyekben a fájdalommasság mindig felülkerekedik a megkezdés tiszta révedezésén, és töprengő, különböző formákkal kísérletező technikája hű kifejezői fájdalommasságának, de sohasem lázongó szenvedésének. Erős nekilendülései nincsenek, inkább szerény és csendes s a versei célját így jelöli meg:

»Inkább azért, hogy... ha egy padon ülnek
Márciusban s a szívek hegedülnek,
Egy fiu felolvassa egy leánynak.«

Igy olvasva, ez a cél valóban szerény, de lehet-e költőnek, a legnagyobbaknak, a legtökéletesebbnek is ennél egyszerűbb rendeltetése? *Ambrus* Balázs versei, megkapóan mély és kedves szonettjei, melyekből a szeretet és mindennek megbecsülése művészi becsülettel lüktetnek kifelé, legalább ennyire mindenképpen méltóak.

Kázmér Ernő.

August Strindberg: Mesék. Nőgyölölet, rosszhiszeműség, istentagadás, pesszimizmus, igaztalan előítéletek találhatók ezekben a mesékben, melyek tulajdonképpen sohasem mesék, hanem apró szimbolizálások, könnyen érthető és megfelelően kiélezett allegóriák, sokszor pedig szerencsésnek éppen nem nevezhető történetek. A tárgya majdnem mindegyiknek ugyanaz: az élet és az emberek igazságtalansága, a jelenlegi világrend groteszk keserősége. Néha tanulság is olvasható ki a mesékből, sokszor azonban csak fanyar utóíz marad vissza, mint tulsavanyított ételek után. A csipkedő, barátságtalan szándék mindegyikből élesen előtör, s ezért sehol sem találjuk meg a mesék lágy kontúrjait, legfeljebb akkor, ha itt-ott a tendencia némileg elhomályosodik és ez a zavarosság kissé szeli lebb, bizonytalanság vonalakat ad. Mégis érdekesek és érdemesek ezek a mesék, mint Strindberg minden írása, mert Strindberg érdekes, nyugtalan egyéniségének becses darabkái. A fordításról nem írhatunk sok jót és azt sem értjük, miért kellett éppen ezeket a meséket magyarra fordítani, mikor oly szegények vagyunk Strindberg-fordításokban és mikor észak nagy fiának sokkal különb — bár hosszabb lélekzetű — munkái is vannak. A könyv a »Kék könyvek« sorozatában jelent meg.

Claude Farreret olvassák. Rövid egymásutánban jelent meg a *Nyugati Bestiák* után, az *Ave Caesar* és a *Csala*, és most újra két szép, egyben a felsoroltaknál értékeesebb regényét olvashatjuk: *Az örök élet háza* és az *Aki ölt...* címűeket. Az »Aki ölt...« (Athenaeum-kiadás) a legsajátosabb, egyben a legtökéletesebb keveréke a korrajznak s a pszichológiai regénynek és mindkét minőségében egy nagy lélek és stilművész grandiózus konstrukciója formálta. Törökország szomorú időszakának kitűnő meglátása, objektív szemléletének keretén belül egy francia ezredesnek és egy melancholikus szépségű, boldogtalan angol ladynek mély vonzalmu barátságát írja meg benne a török viszonyokat Lotihoz méltóan ismerő Farrère, oly érdekesen, a leírást és az eseményt annyira összefolyón, folytonosan, hogy ebben írásművészete jellegzetes és erős kitevőire ismerünk. »Az örök élet háza« (Tevan kiadása) a vampirizmus regénye és a fantasztikus irrdalomnak is számottevő kincse. Nem az érzékenylelkűek számára íródott s míg az »Aki ölt...«-ben halk és kellemeshangu elbeszélő, addig itt töprengő, mély problémákkal foglalkozó, s biztossága, stílusa, szédítően magas és bátor fantáziája a legérdekesebb regénynyé avatták Charles André Narcy történetét. Claude Farrère csak most kezd népszerű lenni nálunk s ennek a nagy késésnek mégis jobban tudunk örülni, mintha egyáltalában nem fordították volna. Az »Aki ölt...« *Kosztolányi* Dezső finom, kellemes és hű fordítása, míg »Az örök élet háza« — *Kállay* Miklósé, aki gondosan, tulzott elővigyázatossággal készítette a fordítást s talán éppen ez oka annak, hogy itt-ott erőszakosan magyarosít. Egy helyen ilyeneket olvashatunk:

»Uram, jó ülése esik Önnek?« (133. oldal). Így fordítani senkinek, de főképpen *Kállay* Miklósnak nem szabad, mert ha történetesen Farrère lyonvidéki regényét, a »*Mlle Dax, jeune fille*«-t fordítaná le így, akkor a regény saájgóján szép részletei a különben elég homályos esemény forgatagában teljesen elvesznének. »Az örök élet háza«-hoz a kiadó *Humplik* wieni grafikussal értékes és exotikumával is vonzó fedőlaprajzot készítettett.

Művészet.

A Nemzeti Szalon szezonnyitó kiállítása.

Az első kiállítás: nyugalmas kontempláció s úgy látszik, ez az év művészete is hozzásimul az elmúltakéhoz, a »háborus« művészet léhasága, kesernyiesen mesterkéltn felületessége és hatásvadászata újra csak kísértetni fog. A forma-érzék külső, diszitó hatásúvá válik s elég a gesztus eleganciája, hogy a legkevesebbel beérők a kifejezés erejét fedezék fel benne. Akadémiai bilincsekbe fojtott kitaposott utak, romantikus inspirációk, csupa festék meg szén — tökéletes formák nélkül.

Csoportkiállítással kezdődik s a néző előtt még egyszer a korán elhunyt *Löschinger* Hugó hagyatéka jelenik meg, kissé hiányosabban, mint évekkel ezelőtt a Műcsarnokban s újra látva, megint meg kell állapítanunk, hogy mennyivel inkább nagyobb méretű genreképek a vásznai, mint az igazi értelemben vett állatfestőé. Az esti itatásról festett (61. sz.) sajátos pedantériájú, a legkisebb részletekre is kiterjedő vászna mégsem gyakorol ránk hatást, valahogy hiányzik belőle a hangulat, a közvetlenség és az, hogy minden kis részletet oly gondosan ad vissza, az összhátas rovására megy. Kisebb tájképvázlatai szépen hatnak, sőt a »Szaladó ménés« című (67. sz.) képen adott part, legelő és a visszaadott füledt levegő éles szemmel és biztos kézzel megoldott természetprobléma, de nyersen, pasztózan ható technikája s a nagy állattömegeket visszaadni akaró törekvései inkább dekoratív hatást kölcsönöznek képeinek.

Joachim Ferencz — új név s kis gyűjteménye a gyors elsajátítás képességénél több és értékeesebb. Hogy erős egyéni tehetség lappang benne, azt különösen a 104. sz. és a Skutari-tóról olajban festett képen láttuk s úgy véljük, hogy minden énjét, erejét ebbe fektette bele. Érdekes motívumú tájait invencziózan igyekezett megközelíteni, de barna tónusa igen elmosza az erőteljes rajzbeli értékeket.

Királyfalvi Kraft Károly portréi fakóak, erőtlének, jelentéktelen, sőt korcs művészeti eltévelyedések lehangoló eredményei s ezekkel szemben meglepődve láttuk a kielt, sémák szerint összezsufolt interieurjeit, amelyek mégis későbbiek és bizonyára közönségre is inkább akadnak, mint az arcképfestés törvényszerűségét és meggyőző kifejezését nélkülöző portréi. »Tengeri alkony« című (127. sz.) kis képe ellágyuló hangulatu és láttunk még két adriatengeri olajvásznát, amelyek arra mutatnak, ha majd barátságot köt a tájfestéssel, egyike lesz jobb festőinknek.

Páldy Zoltánt mindenképpen érdemes volt bemutatni és kis kollekciója kétségen kívül a legértékesebb, bár a Művészaházból elindult munkásságában, amit sebtében összehordott, talán nincsen több mint Max Pechstein néhány év előtti törekvéseiben. »A kis Jézus imádása« (153. sz.) című kompozíció, kemény, erős és élesszemű tempera, de változtatatosan frissek virágos pasztelljei is, különösen a 167. számú.

Takách Béla kulturművész, de ez az érdekes, vonzó kulturális elmélyedés csak nemes kedvtelésű, őszinte és szerény vízfestményeket produkál. A legfinomabban átértett

s talán elgondolásban a legszebben csendülő gondolat-szenzációi előtt tanácstalanul állunk — mindmegannyi meg nem okolt beállítás, lelkiismeretes elaprozódás, naiv angol illusztrátoroknak minden különösebb karakter nélküli visszaadása s okunk van feltenni róla, hogy talentuma továbbfejlődéséhez nincs remény.

Tuszkay Márton nem tud háborus emlékeitől megszabadulni s ezeket adja könnyedén, mindenre rezonáló kifejezéssel, gondtalanul tánczó vonalakkal. Akvarelljei, czeruzarajzai egyenesen a rajz, a könnyű szín frissességét kívánják meg, de azért sok helyen jó megfigyelő és gondos rajzoló.

Két üvegszekrényben Sternberger Elza iparművész ékszereket állított ki, amelyek között erősen H. Joerin módorában elkészített szép és értékes náfákat láttunk. A friss talentumu iparművész Zutt tanártól hozta magával ezt a meglehetősen ismert motivumu ékszerdiszítést, amelytől azonban egyre messzebb fog távolodni.

Hat művész, hat kollekció és mégis... Minden értékelés felesleges, a szezonnyitó gyenge.

K. E.

HETI POSTA.

Az asszony és a fagyos szentek. A közlendők közé soroztuk.

K. B. Huszt. A kézirat-hausseban valószínűleg elkallódott. Küldje be még egyszer.

Apja mindig verte. Ezt elhiszük. Különösen akkor verte, mikor nem akart verset írni. Kár. Szélidőben is bánhatott volna önnel.

K. E. Debreczen. Sok szomorú élménye nem tette költővé. Bánata szebb lesz, ha megiratlan marad.

M. V. Kolozsvár. Először tanuljon meg magyarul, azután írjon németül.

Nekrológ. Ön megírta a nekrológot, mi meg eltemettük a költeményt. Kvittek vagyunk.

Salome. Nagyon finom, de kissé vérszegény. Várunk, míg megerősödik.

Nem közölhetők: Kakukcs óra. De amikor... Harsan a kürt. Kaczagj sátán. Az élet kulisszája. Bohémsors. Csokrom. Réztányér. Freskók. Izabella tejet kér. Czitrom. Pandurvilág. A budai olcander.

Kiadótulajdonos és főszerkesztő: KISS JÓZSEF.

Felelős szerkesztő: RÓZSA MIKLÓS.

Kiss József háborus verseinek második, bővített kiadása három koronáért megrendelhető A HÉT kiadóhivatala útján (Népszínház-utca 22.) és minden könyvkereskedésben. Portó és ajánlási postadíj 35 fillér.

Pannonia-szálloda

Budapest, Rákóczi-ut 7. szám.

A Nemzeti Színház mellett.

Emésztést elősegítő
nyálkoldó
savkúszómból

**MATTONI
GIESSEHÜBLER.**
TISZTA TERMÉSZETES ALKALIS
SAVANYUVIZÉ.

Megjelent • II. kötet
VEÉR IMRE könyve

LYGEIA

Első kötet 3-ik kiadás ... 6 K
Második kötet első kiadás 8 K
Két kötet ... 12 K

Rizskeményítő- pótló

Mintaküldemény 5 korona
10 csomag ára bérmentve

Gross Antal Budapest, József-körút 23. sz.
Félemelet 1 ajtó.

Hirdetmény.

Az államkinostár tulajdonát képező gyógyfürdők közül a folyó évben a következő gyógyfürdők az alábbi időpontokban állanak a fürdőközönség rendelkezésére:

Herkulesfürdő, kénés és sósfürdő (Krassó-Szörény vm.) május 1-től szeptember 30-ig. Földény: július—augusztus. Egyes szállók egész évben nyitva.

Vizakna, sós gyógyfürdő (Alsó-Fehér vm.) május 15-től szeptember 15-ig. Földény: június 16-tól augusztus 15-ig.

Fenyőháza, havasalji gyógyhely és nyaralótelep (Liptó vm.) május 16-tól szeptember végéig. Földény: július—augusztus.

Tátralomnicz, magaslati gyógyhely és nyaralótelep (Szepes vm.) május 25-től szeptember végéig.

Szentiványi Csorba-tó, magaslati gyógyhely (Liptó vm.) május 25-től szeptember végéig.

Zárva maradnak további intézkedésig a következő állami fürdők:

Koronahegyfürdő, kénés gyógyfürdő (Szepes vm.).

Ránkfűred, gyógyfürdő (Abauj-Torna vm.).

Radnaborberek, fürdő (Beszterce-Naszód vm.).

A megnyitott állami fürdőkben csakis *pensiorendszer* szerint lehet étkezni, melynek ára hivatalból lehetőleg mérsékelten lesz megállapítva.

Bővebb felvilágosítást nyújtanak Herkulesfürdőre nézve az ottani m. kir. fürdőigazgatóság, Vizaknára és Fenyőháza nézve az illető m. kir. fürdőfelügyelőségek, Tátralomniczra és Szentiványi Csorba-tóra nézve az ottani fürdőigazgatóságok.

Budapest, 1918 május hó.

M. kir. földművelésügyi miniszter.

MEGJELENT

KISS JENŐ SÁNDOR

A GÉP

czimű novellás kötete. Ára 4 kor. 80 fill.

Megrendelhető A HÉT kiadóhivatalában VIII., Népszínház-u. 22.

LOHR MÁRIA

• (KRONFUSZ) •

A főváros első és legrégebbi csipketisztító,
vagyítisztító és kolmefestő gyári intézete

Gyár és főüzlet: VIII., Baross-utca 85.

PIÓKOK: II., Fő-utca 27. IV., Eskü-ut 6. IV., Kecskeméti-
utca 14. V., Harminczad-utca 4. VI., Teréz-körút 39.
VI., Andrássy-ut 16. VIII., József-körút 2.